

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİZİ KARAKTERLERİ İLE
KURDUKLARI PARASOSYAL İLİŞKİDEKİ İKİ ETKEN:
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE YAŞAM DOYUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Sunay ORHAN

Danışman

Doç. Dr. Nuray TAŞTAN

Haziran-2018

Kırıkkale

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİZİ KARAKTERLERİ İLE
KURDUKLARI PARASOSYAL İLİŞKİDEKİ İKİ ETKEN:
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE YAŞAM DOYUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Sunay ORHAN

Danışman

Doç. Dr. Nuray TAŞTAN

Haziran-2018

Kırıkkale

KABUL-ONAY

Doç.Dr. Nuray TAŞTAN danışmanlığında Sunay ORHAN tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Dizi Karakterleri İle Kurdukları Parasosyal İlişkideki İki Etken: Psikolojik Sağlık Ve Yaşam Doyumu” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2018

(İmza)
[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İmza]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2018

(Ünvan, Adı Soyadı)
Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Üniversite Öğrencilerinin Dizi Karakterleri İle Kurdukları Parasosyal İlişkideki İki Etken: Psikolojik Sağlık Ve Yaşam Doyumu” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.../.../2018

Adı ve Soyadı

Sunay ORHAN

ÖNSÖZ

Medya karakterleri ile izleyicilerin arasında oluşan etkileşimle doğru orantılı olarak gelişen parasosyal ilişki kavramının kişilerin yaşamında ve yaşamdaki zorluklarla başa çıkmada önemli kavramlar olan psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramları açısından incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Bu amaç doğrultusunda tez yazım sürecinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bu süreçte sabırla ve verdiği emeklerle her zaman yanımda olan sayın tez danışmanım Doç. Dr. Nuray TAŞTAN'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ve tabii ki bıkmadan, usanmadan her zaman sorularımı cevaplayan, sabırla dinleyen, hayata dair birçok şey öğrendiğim sayın Doç. Dr. Hasan ATAĞ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Gerçek bir akademisyen olduğunuz için, insana gerçekten değer verdiğiniz için ve bana her zaman inandığınız asla yalnız bırakmadığınız için minnettarım. Sizlerin öğrencisi olmak benim için her zaman bir onur, bir gurur kaynağı oldu ve olmaya devam edecek. Ayrıca tez savunma jürimde yer alan sayın Doç. Dr. Ümit Morsünbül hocama geldiği için ve tezime kattığı çok değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Kırıkkale'ye ilk geldiğim zamanlardan beri gerek akademik yaşama dair gerek hayata dair kendisinden birçok şey öğrendiğim, beni bu severek çalıştığım “parasosyal etkileşim/ilişki” kavramıyla tanıştıran kıymetli hocam sayın Doç. Dr. Mehmet KANDEMİR'e ve kıymetli eşine minnetle teşekkürlerimi sunuyorum. Hakkınızı asla ödeyemem sayın hocam. Sabrınız, emeğiniz, desteğiniz için çok teşekkür ederim.

Hayatımın belki de en zor döneminde beni yalnız bırakmayan, yanımda olup desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, kocaman yürekli, kıymetli arkadaşlarım Şengül HAYRAN ve Yunus HAYRAN'a ayrı ayrı minnetle teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız siz. Tüm güzellikler sizinle olsun.

Tez yazım sürecinde birbirimize hep destek olmaya çalıştığımız, cezalar, ödüllerle birbirimizi motive etmeye çalıştığımız, “bu tez bitecek” gibi sözlerle kah güldüğümüz kah kederlendiğimiz sevgili Mümine YAZAR'a ve kıymetli eşine

teşekkür ediyorum. Gönlünüzün güzelliği gibi her şeyin de gönlünüzce olmasını ve büyüyen ailenizle musmutlu olmanızı diliyorum.

Ve aslında teşekkürlerin, minnetlerin en büyüğü canım anneme, canım babama. Hakkınızı nasıl öderim ki. İnsanı sevmeyi öğrettiğiniz, vicdanlı bir insan olarak beni yetiştirdiğiniz için, verdiğiniz bunca emek ve gösterdiğiniz bunca sabır için, varlığınız ve desteğiniz için yani aslında her şey için teşekkür ederim. Siz iyi ki varsınız, iyi ki benimlesiniz.

Hayatımın bu kadar zorluklarla dolu bir evresinde, baharda açan çiçekler gibi gelen, yüreğimi ferahlatan düş hekimim. Senin yüreğin, kalbimi ısıtan sevgin, samimiyetin, sabrın yani aslında her şey için, ne olursa olsun her zaman yanımda olduğun için teşekkür ederim. İyi ki varsın.

“Bir gün dönüp geriye baktığımızda, mücadelelerle geçen yılların en güzel dönemler olduğunu fark edersiniz.”(Sigmund Freud)

Yaşama dair mücadelelerimde emeği geçen, psikolojik sağlamlığıma

katkıda bulunan herkese...

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİZİ KARAKTERLERİ İLE KURDUKLARI PARASOSYAL İLİŞKİDEKİ İKİ ETKEN: PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE YAŞAM DOYUMU

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin dizi karakterleri ile kurdukları parasosyal ilişki üzerindeki psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun yordama gücünü incelemektir. Bu çalışmada üniversite öğrencileri; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aylık gelir durumu ve haftalık izlenen dizi saatine göre sınıflandırılarak parasosyal ilişki durumları açısından karşılaştırılmışlardır. Son olarak da parasosyal ilişki üzerinde etkisi olduğu düşünülen psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramlarının parasosyal ilişki durumunu yordama güçleri yapılan path analizi ile incelenmiştir.

Araştırma grubunu, 110 erkek (% 24.5) ve 339 kadın (% 75.5) olmak üzere toplam 449 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Parasosyal Etkileşim Ölçeği, Kendini Toparlama Gücü Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, araştırmada yer alan demografik değişkenlerin ve haftalık izlenen dizi saatinin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı bulgusu elde edilmiştir. Bununla birlikte psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun parasosyal ilişki kurma üzerinde düşük düzeyde anlamlı şekilde yordama gücü olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: parasosyal ilişki, parasosyal etkileşim, psikolojik sağlamlık, yaşam doyumu

ABSTRACT

TWO DETERMINANT IN THE PARASOCIAL RELATIONSHIP THAT UNIVERSITY STUDENTS ASSOCIATE WITH SERIES CHARACTERS: RESILIENCE AND LIFE SATISFACTION

The main aim of the present study was to investigate the predictive power of resilience and life satisfaction on the parasocial relationship that university students have with their series characters. In this study university students; gender, grade level, mother education status, father education status, monthly income status and series watching status and weekly watched series hours were compared in terms of parasocial relationships status. Lastly, the predictive power of parasocial relations of resilience and life satisfaction concepts, which are thought to have an effect on parasocial relations, was examined by path analysis.

The sample of the study consisted of 449 university students, 110 male (24.5%) and 339 female (75.5%). As the instruments used in the study; Parasocial Interaction Scale, Resilience Scale and Life Satisfaction Scale.

At the end of the study, it was found that the demographic variables included in the research and the weekly monitored sequence time did not make a significant difference on the parasocial relationship formation. However, it has been found that resilience and life satisfaction have a significant effect on the formation of parasocial relations at a low level.

Keywords: parasocial relationship, parasocial interaction, resilience, life satisfaction

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

PSI : Parasosyal Etkileşim Ölçeği

N : Kişi Sayısı

SS : Standart Sapma

CFI : Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri

IFI : Artmalı Uyum İndeksleri

NFI : Normalleştirilmiş Uyum İndeksleri

RMSEA : Yaklaşım Hatalarının Ortalama Kare Kökü

\bar{X} = Ortalama

p = Anlamlılık

r = Korelasyon Katsayısı

t = Bağımsız Değişken

Şekiller Dizini

Şekil 1.1. Hipotez Kavramsal Model	6
Şekil 3.1. Hipotez Model	51
Şekil 3.2. Model Analizi	53

Tablolar Dizini

Tablo 2.1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Özellikler	35
Tablo 2.2. Araştırma Grubuna Ait Dizi İzleme İle ilgili Sorulara Verilen Cevapların Dağılımı	36
Tablo 3.1.1. Parasosyal İlişki, Psikolojik Sağlamlık ve Yaşam Doyumu Ölçeklerinden Alınan Toplam Puanlara İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları	42
Tablo 3.2. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından t Testi Sonuçları	43
Tablo 3.3.a. Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	44
Tablo 3.3.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları	44
Tablo 3.4.a. Anne Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	45
Tablo 3.4.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları	45
Tablo 3.5.a. Baba Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	46
Tablo 3.5.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları	46
Tablo 3.6.a. Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	47
Tablo 3.6.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları	48
Tablo 3.7.a. Haftalık İzlenen Dizi Saati Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	49
Tablo 3.7.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Haftalık İzlenen Dizi Saati Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları	49
Tablo 3.8. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri	52

Tablo 3.9. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı Ve Toplam Etkisi	53
---	----

İçindekiler

ÖNSÖZ	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	V
Şekiller Dizini	VI
Tablolar Dizini	VII
İçindekiler	IX
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ARAŞTIRMA SORULARI.....	3
ARAŞTIRMA MODELİ.....	5
1.BÖLÜM	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1. PARASOSYAL İLİŞKİ	7
1.1.1. Parasosyal İlişki İle İlgili Yapılan Çalışmalar	16
1.2. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK.....	21
1.3. YAŞAM DOYUMU.....	27
1.3.1. Yaşam Doyumu İle İlgili Kuramlar/Yaklaşımlar:	32
1.3.1.1. Belli Noktaya Erişme Yaklaşımı:.....	32
1.3.1.2. Etkinlik Yaklaşımı:.....	32
1.3.1.3. Haz ve Acı Yaklaşımı:	33
1.3.1.4. Yukarıdan Aşağıya-Aşağıdan Yukarıya Yaklaşımı:.....	33
1.3.1.5. Bağ Yaklaşımı:	33
1.3.1.6. Yargı Yaklaşımı:	33
2. BÖLÜM	34
YÖNTEM.....	34

2.1. ARAŞTIRMA GRUBU	34
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	36
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	37
2.2.2. Parasosyal Etkileşim Ölçeği (PSI; Parasocial Interaction Scale).....	37
2.2.3. Risk Faktörlerini Belirleme Listesi	38
2.2.4. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği – Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (Resilience Scale)	38
2.2.5. Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale).....	39
2.3. İŞLEM.....	39
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	40
3.BÖLÜM.....	41
BULGULAR.....	41
3.1. BETİMSSEL BULGULAR.....	41
3.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK ANALİZLER	42
3.2.1. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	43
3.2.2. Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	43
3.2.3. Anne Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	45
3.2.4. Baba Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	46
3.2.5. Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	47
3.2.6. Demografik Değişkenlere Yönelik Bulgulara Ait Genel Bir Yorum	48
3.3. DİZİ İZLEME İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLERE YÖNELİK ANALİZLER. 48	
3.3.1. Haftalık İzlenen Dizi Saatine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	48
3.4. PATH ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	50

3.4.1. Yapısal Modele İlişkin Bulguların Genel Yorumu.....	54
4. BÖLÜM	55
TARTIŞMA	55
4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI	55
4.1.1. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	56
4.1.2. Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	57
4.1.3. Anne Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	57
4.1.4. Baba Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	58
4.1.5. Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.	59
4.2. DİZİ İZLEME İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI	59
4.2.1. Haftalık İzlenen Dizi Saatine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.	60
4.3. PATH ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	60
SONUÇ	63
Öneriler Ve Araştırmanın Sınırlılıkları	64
KAYNAKÇA	66
EKLER.....	82
EK-1	83
DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	83
EK 2.....	85
PARASOSYAL ETKİLEŞİM ÖLÇEĞİ	85
EK 3.....	87

RİSK FAKTÖRLERİNİ BELİRLEME LİSTESİ.....	87
EK 4.....	89
KENDİNİ TOPARLAMA GÜCÜ ÖLÇEĞİ	89
EK 5.....	91
YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ.....	91

GİRİŞ

Modern çağ ile birlikte teknoloji hayatın her alanında ve anında kendine bir yer edinmiştir. Teknolojik ilerlemelerle birlikte gündelik yaşamın bir parçası haline gelen televizyon, çeşitli yayınlarıyla da birçok kişiye hitap etmektedir. Bu yayınlardan biri olan televizyon dizilerinin özellikle son 20-30 yıldır önemli bir seyirci kitlesine sahip olduğu ve bu seyirci kitlesini de oluşturdukları büyüdü dünyaya çektikleri düşünülmektedir. Son yıllarda televizyon dizilerinin yanı sıra internet üzerinden yayınlanan ve birçok takipçisi bulunan dizilerin de olduğu bilinmektedir. Ülkemizde de birçok kesimden izleyicisi bulunan hem televizyon hem de internette yayınlanan dizilerin özellikle üniversite öğrencilerinin oluşturduğu büyük bir seyirci kitlesine sahip olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte izlenen bu televizyon dizilerinin ve dizilerdeki karakterlerin bireyleri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alanda etkilediği düşünülmektedir.

İzleyicilerin dizilerde yer alan karakterlerin etkisi altına girdiği ancak programdaki karakterlerin bu durumdan haberinin olmadığı etkileşim/ilişki Horton ve Wohl (1956) tarafından parasosyal ilişki olarak tanımlanmıştır. Arslan (2013) parasosyal ilişki kurma aşamasında izleyicileri etkileyen “medya karakterinin çekiciliği”, “medya karakteri ile benzerlik” ve “medya karakterine duyulan güven” etmenlerinin olduğunu belirtmektedir. Kişilerarası ilişkiden farklı olarak parasosyal ilişki tek yönlüdür (Auter ve Palmgreen, 2009; Frederick, Lim, Clavio ve Patrick Walsh, 2012). Stehr, Rössler, Leissner ve Schönhardt (2015) yaptıkları çalışmada parasosyal yaşantıların psikolojik dayanağını, perspektif ve rol alma süreci yani arabulucu karakter ve medya kullanıcısı olarak açıklamışlardır. Başka bir deyişle, parasosyal ilişkide bireyler medya karakterlerinden algıladıkları bilgileri bir ilişki şeması şeklinde depolar, değerlendirir ve birleştirir. Bununla birlikte oluşan ilişki şemasına dayanan bu etkileşimlerde bireylerin geçmiş yaşantıları, özellikleri ve rolleri de önemli bir etken olarak yer almaktadır. Agee (2014) kişilerarası ilişkilerde olduğu gibi tekrarlama ve alışkanlık deneyimleri sonucunda parasosyal ilişkilerin oluştuğunu ifade etmiştir.

Ward (2016) çalışmasında parasosyal ilişki kuran bireylerin kişilerarası ilişkilerde yaşayabilecekleri eksikliği kurdukları bu parasosyal ilişki ile karşıladıklarını belirtmiştir. İzleyici ve medya karakteri arasında sahte bir bağ gelişmekte ve hatta izleyiciler bu karakterleri gerçek arkadaşlarıymış gibi tanıdıklarını, bildiklerini hissederek güçlü bir bağ ve yakınlık kurmaktadır (Arda, 2006; Lueck, 2012).

Parasosyal ilişki gerçek yaşamda kurulan sosyal ilişkilere benzemekle birlikte bu ilişkide kurulan bağ gücünün daha zayıf olmasıyla birlikte gerçek yaşamdaki somut ilişkilerden ayrılır (Ballentine ve Martin, 2005). Bireyin gerçek yaşamı ile ilgili hissettiği eksiklik duygusunu kapatmaya yarayan parasosyal ilişki sanal bir gerçeklik ya da soyut bir ilişki olarak tanımlanabilir. Birey gerçek yaşamda gerçekleştiremediği arzu, istek ve ihtiyaçlarına kurduğu bu soyut ilişki sayesinde erişebilmekte ve mutlu olduğunu hissedebilmektedir. Bununla birlikte kurduğu bu soyut ilişkilerden aldığı destek sayesinde yaşamındaki zorlukların üstesinden gelebilmekte ve yaşamından doyum alabilmektedir.

Bireylerin zorlanma yaşadıkları durumlara yönelik olarak başa çıkabilme becerileri oldukça önemlidir. Parasosyal ilişki kavramı ile ilişkili olan bir başka aracı değişkenin ise başa çıkabilme becerilerinde önemli bir etken olan psikolojik sağlık kavramı olduğu düşünülmektedir. Aydoğan'ın (2014) ise yılmazlık olarak tanımladığı bu başa çıkabilme becerileri, olumsuz durumlarla karşılaşıldığında bireyin umudunu kaybetmeden yaşamını devam ettirmesi olarak açıklamıştır. Terzi (2006) ise yılmazlık kavramını kendini toparlama gücü olarak adlandırmış ve bireyin zorlandığı durum ile başa çıkabilmesi sonucunda güçleneceğine inanması olarak tanımlamıştır. Yılmazlık kavramı yerine psikolojik sağlık kavramını kullanan Gizir (2007) ise psikolojik sağlamlığın varlığından söz edebilmek için öncelikle herhangi bir zorlanma durumunun olması gerektiğinden bahsetmiştir. Aydoğan (2014) yılmazlık kavramı ile birlikte bireyin zorlanma yaşadığı durum ile ilgili olarak koruyucu ve risk faktörlerinin de önemli olduğunu belirtmiştir.

Parasosyal ilişki kurmadaki diğer bir önemli etken ve aracı değişkenin ise yaşam doyumunu olduğu düşünülmektedir. Bireylerin; yaşama dair mutluluk düzeyleri arttıkça, yaşamda planladıkları hedeflere ulaşabildikçe, yaşamdaki karşılaşılabildikleri sorunların üstesinden geldikçe yaşam doyumlarının artacağı beklenmektedir. Yaşam doyumunu kavramı incelendiğinde; Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından bilişsel, yargısal bir süreç olarak tanımlandığı görülmektedir. Yaşam

doyum kavramı öznel iyi oluş kavramının bilişsel boyutunu oluşturmaktadır (Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci; 2007). Civitçi (2012) yaşam doyum düzeyindeki artış ile birlikte bireylerin psikolojik açıdan sağlıklı olma düzeylerinin de olumlu olarak etkileneceğini ifade etmiştir. Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci (2007) de çalışmalarında bireyin üreticiliğinin yaşam doyum düzeyi arttıkça arttığını belirtmişlerdir. Psikolojik açıdan kendisini olumsuz olarak algılayan, sosyal ilişkilerinde de olumsuz yaşantısı olumlu yaşantılarına göre daha fazla olan bireylerin yaşam doyum düzeylerinin düştüğünü Özgür, Babacan Gümüş ve Durdu (2010) vurgulamışlardır. Kişinin kendini tanıması ve sahip olduğu özelliklerin farkına varması ile yaşam doyum düzeyinin artması da pozitif ilişkilidir (Tümkiye, Hamarta, Deniz, Çelik ve Aybek; 2008).

Yukarıda verilen kısa tanımlamalar doğrultusunda bu çalışmada öncelikle parasosyal ilişki kavramı tanım ve özellikleriyle birlikte açıklanmış, daha sonra parasosyal ilişki ile ilgili ulaşılabilen alanyazında yer alan çalışmalardan bahsedilmiştir. Devamında çalışmanın aracı değişkeni olarak yer alan psikolojik sağlamlık ve yaşam doyum kavramları tanım ve özellikleriyle birlikte ele alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Modern çağ ve ilerleyen teknolojik gelişmelerle birlikte medya hayatın her alanında yer almaktadır. Özellikle televizyonun her an ulaşılabilir olması sonucunda takip edilen programların, izleyicilerini bilişsel, duyuşsal ve hatta davranışsal olarak etkileyebildiği bilinmektedir. Özellikle son yirmi yılda önemli bir seyirci kitlesine sahip olan diziler, bireyleri büyülü dünyalarına çekmektedir. Dizilerin dünyasına girmekle birlikte dizilerdeki karakterlerle kurulan bağların kişilerin yaşamını önemli ölçüde etkilediği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde seyircilerin bu şekilde medya karakterleri ile kurdukları ilişkinin Horton ve Wohl (1956) tarafından “parasosyal ilişki” olarak adlandırıldığı görülmektedir. Arslan’ın (2013) araştırmasında belirttiği gibi izlenen diziler kişilerin gündelik yaşamlarının vazgeçilmez bir kısmını oluşturmaktadır ve bununla birlikte bu dizilerde yer alan karakterlerin izleyiciler tarafından kendilerine ait bir parça gibi sahiplenilmiş olmaları, kendi yaşantılarını da özellikle beğeniyle takip ettikleri dizi karakterlerinin

yaşantılarına benzetmeye çalışmaları üzerinde durulması gerekli olan önemli bir durumdur. Modern çağın getirdiği kolaylıklarla birlikte bireyleri zorlayan durumlar, yaşantılar da olabilmektedir. Bu durumlarla başa çıkabilme becerisi yani bireylerin özellikle psikolojik sağlık durumları önem kazanmaktadır. Yapılan bu tez çalışmasında dizi izleyen üniversite öğrencileri düşünüldüğünde psikolojik sağlık kavramının önemi ön plana çıkmaktadır. Psikolojik sağlamlığın yanı sıra bireylerin yaşamdaki amaçlarına ulaşmalarıyla birlikte hissettikleri mutlulukla alakalı olan yaşam doyumlarının dizi karakterleri ile kurdukları parasosyal ilişki açısından önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Bireylerin kurdukları ve hatta düşsel olarak yaşadıkları bu parasosyal ilişkinin psikolojik sağlık ve yaşam doyumunu aracı değişkenleri ile ilişkili olduğu, bu kavramların birbirleri üzerinde güçlü bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de ve yurtdışında ulaşılabilen alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde yapılmış bir çalışmanın olmaması bu araştırmanın yapılmasının gerekliliğini desteklemektedir. Bu bağlamda parasosyal ilişki üzerinde etkisi olduğu düşünülen psikolojik sağlık ve yaşam doyumunu kavramlarının parasosyal ilişki kurma üzerindeki etki güçlerinin bu çalışma kapsamında belirlenmesi ve ilgili alanyazına özellikle parasosyal ilişki ile ilgili değişkenlerin belirlenmesi açısından katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda araştırma soruları aşağıda sıralanmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları yaşam doyumlarını olumlu olarak yordamakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık ve yaşam doyumunu durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordamakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordarken yaşam doyumunu faktörünün aracılık gücü var mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, ailelerinin aylık gelir durumu

ve haftalık izledikleri dizi saatine göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

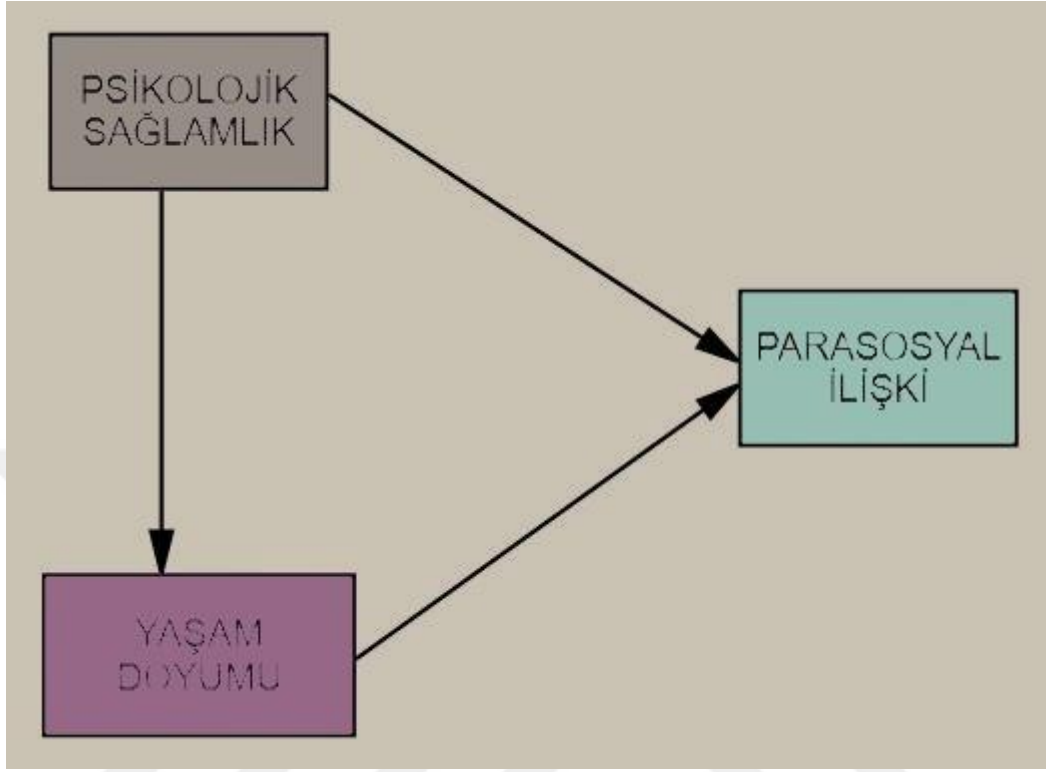
ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma, var olan durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiştir ve kesitsel araştırma deseni kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılması için varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır ve t-testi yapılmıştır.

Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin dizi karakterleri ile parasosyal ilişki geliştirme durumlarının psikolojik sağlık ve yaşam doyum düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu tarama modelinde iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişki incelenmekle birlikte değişkenler arasındaki ilişkilerin açığa çıkarılması, bu ilişkilerin düzeylerinin belirlenmesi ve bu ilişkilerle ilgili daha üst düzey araştırmaların yapılması için gerekli ipuçları sağlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

Araştırma; cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, televizyon izleme durumu ile psikolojik sağlık durumları ve yaşam doyum düzeylerinin parasosyal ilişki kurma üzerindeki yordama güçlerinin araştırıldığı nedensel karşılaştırmalı bir araştırmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni parasosyal ilişki kurmadır. Bağımsız değişkenleri ise cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, aylık gelir, televizyon izleme durumu, televizyon izleme amacı, dizi izlediği saat ile birlikte psikolojik sağlık durumları ve yaşam doyum düzeyleridir. Araştırmada, ilgili değişkenlerin parasosyal ilişki kurma üzerine olan etkilerinin gösterildiği bir Path modeli geliştirilip, bu model test edilmiştir. Hipotez kavramsal modeli aşağıdaki şekilde gibidir:

Şekil 1.1. : Hipotez Kavramsal Model

1.BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.PARASOSYAL İLİŞKİ

Geçmişten günümüze teknolojinin ilerlemesi sonucunda televizyon ve internet günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Madison ve Porter'e (2016) göre; 1980'li yıllarda televizyon, 1990'lı yıllarda ise internet insan yaşamında yer almaya başlamıştır. Televizyonda; reklam, haber, dizi gibi programlarla izleyiciye belli hikayeler ulaştırılmaktadır (Gerbner, Gross, Morgan, Signorielli ve Shanahan, 2002). Bilgilenmek, zaman geçirmek gibi amaçların yanı sıra yaşama dair çeşitli beklentilerin karşılanmasında televizyon programlarının etkisi altına girilmesi kaçınılmaz bir durum olabilmektedir. Özellikle 'elektronik bakıcı' olarak tanımlanabilen televizyon ebeveynliğinin bilinçsiz bir şekilde kullanılmasının sonucunda televizyonla büyümüş bir kişinin bakıcısı konumundaki televizyonun etkisinden çıkması da mümkün olmayabilmektedir (Doğan ve Göker, 2012). Bebeklik döneminden itibaren televizyonda yer alan hikayeler dünyasıyla tanışan izleyiciler büyük bir etki altına girmektedir ve bu etki izleyicilerin gelecek yaşamlarındaki hem gerçek dünyaya hem de televizyon dünyasına ilişkin tercihlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyalleşme duygusunun yaşanmasını sağlayan ve bu imkanı izleyicilerine sunan medya ve medya ürünlerinin çekici dünyası sayesinde televizyon ve medya günlük yaşamın önemli bir parçası haline gelebilmektedir (Gerbner, Gross, Morgan, Signorielli ve Shanahan, 2002).

Televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarının gelişimi ile kişi medya karakteri ile gerçekçi bir ilişki yaşadığı yanılgısına kapılmaktadır. İzleyicinin, medya karakterlerinin etkisi altına girdiği ancak bu medya karakterlerinin izleyicinin

varlığından, oluşan etkilenmeden haberinin olmadığı etkileşim/ilişki parasosyal ilişki olarak tanımlanmıştır. Kurulan bu ilişki tek taraflıdır; karşılıklı gelişime ve etkileşime açık değildir. Bununla birlikte izleyicinin isteği doğrultusunda bu ilişki son bulabilmektedir (Horton ve Wohl, 1956). Laken (2009) parasosyal kavramının içerisinde yer alan “persona” sözcüğünü imgesel bir karakter olan ve parasosyal ilişki kurulan medya karakteri olarak tanımlamıştır. Persona; gerçek yaşamdaki karakterleri temsil eden bir figür olmakla birlikte davranış, konuşma, görünüş gibi özellikleriyle de izleyicide kendisinin tanıdık arkadaşımı hissinin oluşturabilmektedir. İzleyicinin parasosyal ilişki kurduğu medya karakterine sempati duyup samimiyet hissetmesinin yanı sıra bu karakterin düşünce, tavsiye ve söylemlerine önem vermesi beklendik bir durum olarak görülmektedir (Horton ve Wohl, 1956). Gerçek yaşamda yakın arkadaşın tavsiyesine uyulması, onun sözlerinden çıkarsamalar yapılması gibi davranışlar parasosyal ilişki kurulan medya karakterine yönelik olarak da geliştirilebilmektedir ve bunun sonucunda “persona”, kişinin yaşamında yer edinmeye, söz sahibi olmaya başlayabilmektedir.

Parasosyal ilişki, izleyicinin aralarında özel bir bağın olduğunu hissettiği, kendinden biriymiş gibi gördüğü medya karakterine yönelik geliştirdiği duyguların bütünüdür. İzleyicinin medya karakterini görme sıklığı arttıkça medya karakterinin bir sonraki davranışını tahmin etme ihtimali de artmaktadır (Eyal ve Cohen, 2006). Kişilerarası ilişkilerde karşıdaki kişinin tanınmaya başlanması ile o kişinin bir sonraki adımına dair doğru tahminde bulunulabilmesi parasosyal ilişkilerde de yaşanılabilen bir durum olarak görülmektedir. Laken’e (2009) göre kişiler parasosyal ilişki kurdukları medya karakterleri ile gerçek yaşamdaki arkadaşlığı taklit etmektedirler. İzlenen medya karakteri ile bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kişinin kendisini arkadaş olarak hissetmesi Perse ve Rubin (1989) tarafından televizyon izlemenin sonucunda gelişen normal bir süreç olarak açıklanmıştır.

İnsanlar izledikleri medya karakterinin kurgusal olduğunun farkındadırlar ve gerçek yaşamdaki kişiler ve olaylardan ayırt edebilme kapasitesine sahiptirler, ancak genellikle, bunu yapmayı tercih etmemektedirler (Schiappa, Gregg ve Hewes, 2005). Kişi, izlediği ve takip ettiği dizi karakterinin kimliğine bürünüp zaman zaman kendisini onun yerinde hayal eder ve bu süreç içinde kendi gerçek sosyal rolünden uzaklaşıp bu dizi karakterinin bakış açısını kendisininmiş gibi benimseyebilir. Dizilerin senarist ve yönetmenleri, izleyicinin dizideki karakteri daha kolay bir

şekilde özümseyebilmesi amacıyla özellikle bu duruma uygun karakterler geliştirmeyi tercih etmektedirler (Cohen, 2001). Gerçek yaşamdaki sorunlardan uzaklaşmaya yardımcı olan medya karakterlerinin var olduğu medya ürünleri daha tercih edilir konumda yer almaktadır.

Parasosyal ilişki normal bir televizyon izlemenin ötesindedir. Çünkü izleyicinin takip ettiği medya karakterini görmesinin üzerinden belli bir süre geçmiş olsa da bilişsel ve hatta duyuşsal faaliyetleri bu medya karakterine yoğunlaşmış ve onunla meşgul halde olabilmektedir. Bu açıdan parasosyal ilişkilerin oluşumunda izleyici medya karakterini izledikten sonra onu kendi içsel dünyasında anlamlı hale getirmek için bir çaba harcamaktadır (Madison ve Porter, 2016). Hartmann ve Goldhoorn (2011) ve Lueck (2012) parasosyal ilişkilerin izleyicide medya karakteri ile yanıtıcı bir sosyal etkileşime girmelerine neden olabildiğini belirtmişlerdir. İzleyiciler medya karakterlerini, gerçek yaşamlarındaki tanıdıkları kişilerle özdeşleştirerek bu karakterler ile kendi hayatlarını anlamlandırma çabası içine girmektedirler (Giles, 2002). Parasosyal ilişkide izleyicinin medya karakterini düzenli ve sürekli takip etmesi sonucunda kurulan ilişki de daha güçlü olmaktadır. Bu açıdan televizyonu izleme oranı yüksek olan kişilerin televizyondaki karakterlere daha aşina olmaları, karakter analizlerini daha kolay yapmaları beklenen bir durum olarak yer almaktadır (Schiappa, Allen ve Gregg, 2007).

Sosyal ihtiyaçların artması ile televizyonda yer alan medya karakterlerinin önemi de artmıştır. Sosyal karşılaştırma, sosyal geçerlilik ve arkadaşlık kurma gibi sosyal ihtiyaçların varlığı, bu ihtiyaçları karşılamak için kişileri medya karakterlerine yönlendirmektedir. Bununla birlikte medya karakteri ile kurulan bu ilişki ilerledikçe duygusal etkileşimler de kurulan ilişkiyle orantılı olarak görülebilmektedir (Gleich, 1997). Kişilerarası ilişkilerin oluşum sürecinde olduğu gibi; parasosyal etkileşime girilen medya karakteri ile karşılaşma ve etkileşim sıklığının artması da parasosyal ilişkinin oluşmasına neden olabilmektedir (Agee, 2014). Özellikle internetin yaygınlaşması ve teknolojik gelişmelerle izleyicilere her an video seyretme imkanı veren başta Youtube olmak üzere birçok medya ağı oluşmuştur. Bu durum parasosyal ilişki kurulmasında başrole sahip medya karakterlerindeki çeşitliliğin artmasına neden olmuştur (Madison ve Porter, 2016). Bununla birlikte dizilerde yer alan karakterlerin yanı sıra gerçek yaşamdaki ünlü kişilerle ya da bir çizgi film karakteri ile bile parasosyal ilişki geliştirilebilmektedir (Adam ve Sizemore, 2013).

Günlük yaşamda karşılaştığı problemlerle başa çıkabilmek, yalnızlığından kurtulup arkadaşı varmış hissini yaşayabilmek gibi nedenlerin yanı sıra kişi yaşamına dair kararlar alırken, medya karakteri ile ilişki kurma yolunu bazen bilinçli olarak bazen ise bilinçsiz bir şekilde seçebilmektedir (Steever, 2009). İhtiyaçlar, motivasyon durumu, bilişsel açıdan farkındalık gibi etkenler parasosyal ilişkinin kurulmasında oldukça önemlidir. Bu açıdan parasosyal ilişkinin kurulmasında kişiden kişiye farklılıklar görülebilmektedir. İlişkinin otomatik olarak kurulmasında kişinin ihtiyaçları temel neden olabilmektedir. Ancak bununla birlikte parasosyal ilişkinin kurulmaması ya da kurulamamasında kişinin tercih edip etmeme durumuna ek olarak medya karakteri ile ilgili faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Alanyazında yer alan parasosyal etkileşim ile parasosyal ilişki kavramlarına bakıldığında bu iki kavram arasında büyük bir ayrım yapılmadığı ve bu iki kavramın birbirlerinin yerine kullanılabildiği görülmektedir (Schramm ve Hartmann, 2008). Dible, Hartmann ve Rosaen (2016) ise parasosyal etkileşim ve parasosyal ilişki kavramlarının tanımlanmasında ayrım yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna göre parasosyal etkileşim, medya karakteri ile karşı karşıya kalındığında anlık bir farkındalık olarak tanımlanmıştır. Parasosyal ilişki ise parasosyal etkileşimin ötesinde daha uzun süreli, gerçek bir sosyal ilişkide yaşanan etkilenmeye daha çok benzeyen bir durumdur. Bununla birlikte parasosyal etkileşim olmadan parasosyal ilişkinin oluşabilme ihtimali de vardır (Dible ve diğ., 2016). Parasosyal etkileşim, iletişimsel bir etkileşim durumu olarak düşünülebilir. Her iletişimsel etkileşimin kişilerarası ilişkiyi oluşturmaması gibi parasosyal etkileşim de her medya karakteri ile kurulan etkileşim sonucunda gelişmez. İzleyicinin medya karakterini gerçek ve çekici olarak algılaması sonucunda parasosyal ilişkinin kendiliğinden oluşması beklenmektedir (Schiappa, Allen and Gregg, 2007).

Parasosyal ilişki, kişinin gerçek yaşamındaki sosyal ilişkilerinde yer alan beklentileri doğrultusunda ve belli bir zaman içinde oluşabilir (Rubin, Perse ve Powell, 1985). Medya karakteri ile kurulan ilişki doğrultusunda bu medya karakteri hakkında bir şema geliştirilmekte ve bu şema ilişki bağlamında şekillenmeye devam etmektedir (Stehr, Rössler, Leissner ve Schönhardt, 2015). Takip edilmesi tercih edilen medya karakteri ile ilgili olan yaşantı arttıkça, gerçek sosyal ilişkilerde yaşandığı gibi, bu medya karakteri ile bir yakınlık geliştirilebilmekte ve zaman içerisinde izleyici tarafından bu medya karakteri kendisinin bir parçasıymış gibi

sahiplenilebilmektedir (Rubin, Perse ve Powell, 1985). Gerçek yaşamdaki kişilerarası ilişkilerde olduğu gibi takip edilen medya karakteri ile etkileşimin artması, daha yakın hissedilmeye başlanması, belirsizliklerin gitmesi ile geliştirilen parasosyal ilişki daha derinleşmektedir (Perse ve Rubin, 1989). Arslan (2013) çalışmasında parasosyal ilişki kurmanın gündelik yaşamdaki kişilerarası ilişkilerle ortak yanları bulunmakla birlikte parasosyal ilişki kurmadaki güven ortamının daha az olduğunu belirtmiştir.

Parasosyal ilişkide yer alan duygular medya karakterinden alınan hem sözel hem de sözel olmayan etkileşimsel mesajlar ile güç kazanır ve daha sonraki karşılaşmada bu güç kazanmış duygular aktarılabilir (Labrecque, 2014). İnsanlar yaşamlarında yer alan kişilere yönelik özellikle ilk karşılaşmalarındaki geliştirebildikleri tutum ve yargıların bir benzerini de izledikleri medya karakterine yönelik geliştirebilirler. Kişilerarası etkileşim sonucu oluşan ilişkiler ve buna yönelik tepkiler, duygu ve düşünceler gibi parasosyal etkileşim sonucunda da medya karakteri ile izleyici arasında parasosyal ilişki ve tepkiler oluşabilmektedir. (Schiappa ve diğ., 2005). Takip edilen favori medya karakterinin gerçek olduğuna dair inançlar aynı programda yer alan ancak favori olmayan diğer bir karakterin gerçek olduğuna dair inançlardan daha fazladır. İzleyici inanmak istediği, gerçek olmasını dilediği karakterlerin kurgu olduğunun farkında olmasına rağmen bu karakterleri daha büyük bir istekle takip etmektedir (Garder ve Knowles, 2008). Parasosyal ilişkide kurulan bağlılık dizi karakterinin türüne göre değişiklik gösterebilir. Dizi karakterinin kurgusal olması ya da gerçek yaşamda karşılaşılma olasılığı olması o dizi karakteri ile kurulan parasosyal ilişkinin gücünü etkileyebilmektedir. Başka bir deyişle; kişinin, sosyal yaşantısını takip edebildiği, yapılan diğer programlarda yer alan, çeşitli etkinliklere katılan ve böylelikle izleyici ile arasındaki mesafeyi azaltan dizi karakteri ile parasosyal ilişki kurması daha güçlü bir ihtimale sahiptir (Branch ve diğ., 2013).

Sosyal açıdan yaşanan eksiklik duygusu dizi karakterleri ile kurulan parasosyal ilişki sonucunda tamamlanabilmektedir (Cohen, 1997). Bu açıdan kurulan parasosyal ilişki kişi için zaman zaman bir sığınma yeri, kendisini tamamlanmış hissettiği bir ilişki konumunda olabilmektedir. Kişi, parasosyal ilişki kurduğu rol ile yaşamak istediği bazı yaşam deneyimlerini gözlemleyebilir; yaşanmışlık hissini elde edebilir ya da geçmişte yaşayıp unuttuğu veya yeniden yaşamak istediği bazı

deneyimlerini hatırlayabilir, yeniden yaşamış gibi olabilir (Horton ve Wohl, 1956). Cohen (1997) kişilerin parasosyal ilişki kurmalarının nasıl ve neye göre oluştuğunun belirlenmesinde sosyal ilişkilerine yönelik düşünce farklılıklarının etkili olabildiğini belirtmiştir. Tsay-Vogel ve Schwartz'a (2014) göre; parasosyal ilişki, kişinin kendi kimliğinin şekillenmesinin yanı sıra sosyal açıdan algılamalarının şekillenmesinde de etkili olabilmektedir.

Televizyonun yanı sıra internetin de yaygınlaşması kişilerin özellikle de gençlerin farklı ve çok sayıda insan ile etkileşime geçmesine olanak tanımıştır. Gerçek bir ilişki kurmaktan farklılıkları bulunsa bile kurulan bu etkileşim sonucunda gençler medya karakteri ile duygusal bir bağ oluşturabilmektedirler. Kurulan duygusal bağ ile geliştirilen parasosyal ilişkinin gücü izleyicinin özellikle beğeni ile takip ettiği medya karakterinin ölümüne yönelik verdiği tepkide ortaya çıkmaktadır. (Hoffner, 2008). Parasosyal ilişki kurulan medya karakterine gerçek yaşamda anlamlı bir rol verilmişse, verilen tepkide bu rol önemli bir etken olmaktadır. Gerçek yaşamdaki karşılığını düşünen kişi, sonuçta somut duygusal reaksiyonlar oluşturabilmektedir. Cohen'e (2003) göre; gerçek yaşamdaki sosyal çevreden, dost ve arkadaşlardan ayrılmada yaşanan üzüntü duygusu kadar kuvvetli olmasa da parasosyal ilişki kurulan dizi karakteri ile ayrılmada da benzer bir üzüntü duygusu yaşanabilmektedir. Parasosyal ayrılık olarak adlandırılan bu kavram kişilerarası ilişkiler ile parasosyal ilişki kurma arasında bir ortak noktayı daha ortaya koymaktadır.

Chen (2016) dizi karakterleri ile kurulan parasosyal ilişkinin gerçek yaşamda kurulan sosyal ilişkilerle benzer olduğunu, izleyicinin dizi karakterine yönelik olumlu ya da olumsuz düşüncelere sahip olabildiğini belirtmiştir. Centeno'ya (2016) göre, parasosyal ilişkinin yanıltıcı yakınlığı sayesinde izleyici, ünlü bir kişinin sosyal yaşamına kendisini daha yakın hissetmesine neden olan bir algılamaya sahip olabilmektedir. Ayrıca parasosyal ilişki kurma sonucunda izlenen dizi karakteri bireyin sosyal yaşamında yer ediniş sosyal yaşamının bir parçası haline gelebilmektedir (Bond ve Calvert, 2014). İzlenen dizi karakteri ne kadar çok beğenilir ve sevilirse geliştirilen parasosyal ilişkinin de o kadar yüksek oranda olması beklenmektedir (Branch, Wilson ve Agnew, 2013). Hu (2015) dizi ya da filmdeki medya karakteri ile kurulan parasosyal ilişkinin Show programında yer alan medya karakteri ile kurulan parasosyal ilişkiden daha güçlü olduğunu ifade etmiştir.

İzlenen dizi ya da filmlerde kullanılan müziklerin ve efektlerin yer alması Show programlarına göre izleyici üzerindeki etkililiği artırabilmektedir (Hu, 2015). Horton ve Wohl'a (1956) göre, medya bu müzik ve efektleri kullanarak izleyiciler üzerinde bu teknikler ile daha gerçekçi ve daha samimi, içten olma yanılgısını oluşturmaktadır.

Parasosyal ilişki; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu yapılar izleyici ile medya karakteri arasındaki etkileşim/ilişki sırasında doğrudan olumlu ya da olumsuz olarak oluşmaktadır (Schramm ve Hartmann, 2008). Hu (2015) yaptığı çalışma sonucunda izleyicinin medya karakteri ile ilgili duyduğu olumsuz bir haberin, ya da olayın kurmuş olduğu parasosyal ilişkiyi olumsuz olarak etkilediğini de belirtmiştir. Hartmann, Stuke ve Daschmann'a (2008) göre; kişi, parasosyal ilişki kurmuş olduğu kişinin kendince ona yakıştırmadığı, olumsuz yorumladığı bir davranışı karşısında temelde zihnindeki bu parasosyal ilişki şemasında davranışın gerçekleşme sürekliliği, tekrar durumuna bağlı olarak değişiklik yaşayabilir. Medya karakterinin fiziksel özelliklerinin yanı sıra davranışsal ve bilişsel açıdan çekici olması, parasosyal ilişki kurmayı etkilemektedir. Bununla birlikte kişi; kendisine yakın hissettiği, kendine benzer olduğunu düşündüğü medya karakterine yönelebilmektedir (Yuan, Kim ve Kim, 2016). Branch ve diğerleri (2013) aynı dizi karakteri ile kurulan parasosyal ilişki sonucunda gerçek yaşamdaki sosyal ilişkilerin de bu dizi karakterinin ortak arkadaş gibi olmasından dolayı güçlenebileceğini belirtmişlerdir.

Klimmt, Hartmann ve Schramm (2006) kurulan parasosyal ilişkinin niteliğini etkileyen etmenleri şu şekilde açıklamaktadır:

Fark Edilebilirlik ve Süreklilik: Medya karakterleri arasında takip edilen, programda daha çok görünen, daha merkezi olan karakterle parasosyal ilişki kurma ihtimali ve imkanı, diğer medya karakteri ile kurulması beklenen parasosyal ilişkiden daha çoktur.

Gösterilen Performans: İzleyiciye sunulan performansın içeriği, izleyiciye hitap biçimi kurulan parasosyal ilişkiyi etkilemektedir.

Fiziksel Görünüş: Medya karakterinin fiziksel çekiciliği izleyiciyi etkisi altına almada en belirgin faktörlerden biri olarak söylenebilir.

Medya karakterinin özelliklerinin yanı sıra parasosyal ilişki oluşumu sürecinde izleyicinin özellikleri, ihtiyaçları ve bilişsel açıdan aktifliği de önemli bir rol oynamaktadır (Klimmt, Hartmann ve Schramm, 2006). Horton ve Wohl (1956), izleyicinin parasosyal ilişki kurmayı seçtiği medya karakterini belirlemesinde günlük yaşam akışındaki sosyal ilişkileri ve bu ilişkilerin işleyişindeki sistemlerinin önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Hartmann ve Goldhoorn (2011), parasosyal ilişkinin oluşumunda medya karakterinin izleyiciye hitap eden tarzının, çekiciliğinin ve izleyicinin bilişsel açıdan bakış açısı alabilme becerisinin etkili olabileceğini belirtmişlerdir. İzleyicinin günlük yaşamında karar vermesi, düşüncelerinin oluşması üzerinde etkili olan bilişsel yapısı, parasosyal ilişki kurmayı seçtiği medya karakterini belirlemesinde de etkili olmaktadır. Parasosyal ilişkinin oluşumunda izleyicinin medya karakteri ile önceden kurmuş olduğu bir ilişkinin var olup olmaması da etkili olabilmektedir (Klimmt, Hartmann ve Schramm, 2006).

Bir parasosyal ilişkinin oluşumunda bireyin benlik algısı ile medya karakterine yönelik geliştirdiği algıların ortak noktalarının olması, birbirinin eksiklerini tamamlayıcı olması önemli bir rol oynamaktadır. Parasosyal ilişki, duygusal açının yanı sıra bilişsel ve davranışsal açısının da olduğu bir durumdur (Hartmann, Stuke ve Daschmann, 2008). Gleich'e (1997) göre; parasosyal ilişkinin gücü izleyicinin bilişsel ve duyuşsal açıdan durumu tarafından, başka bir deyişle, izleyicinin zihnindeki ya da iç dünyasındaki anlamlara bağlı olarak belirlenir. Moyer-Guse ve Nabi (2010), gözlemlenen karakterin davranışlarının örnek alınıp kabul edilmesinde motivasyon faktörünün önemine dikkat çekmiştir.

Yalnızlık hissedenler ve utangaç olanlar için parasosyal ilişki kurmak tercih edilebilir bir durumdur. Parasosyal ilişki kurarak; utangaçlık ile yüzleşmeye gerek kalmadan sahte de olsa bir etkileşim ortamı oluşturulmuş olurken; yalnız kişi de iletişim kurma zorunluluğu olmadan bu etkileşimin içine girmiş olmaktadır (Ashe ve McCutcheon, 2001). Derrick, Gabriel ve Tippin (2008) düşük benlik saygısına sahip olan kişilerin parasosyal ilişki kurmalarının yararlı olduğunu iddia etmişlerdir. Gerçek sosyal ilişkilerdeki reddedilme olasılığının, parasosyal ilişkide yer almamasının, özellikle bu kişilerin kendilerini iyi hissetmeleri için yararlı olabileceğini belirtmişlerdir.

Bağlanma ile parasosyal ilişki kurma arasındaki ilişki incelendiğinde endişeli bağlanan kişilerin ilgiyle takip ettikleri medya karakteri ile kurdukları parasosyal ilişkinin gücünün de yüksek olması beklenirken kaçınan bağlanan kişiler yakın ilişkilere girmekten kaçındıkları için medya karakteriyle kurdukları parasosyal ilişkinin gücünün de düşük olması beklenmektedir. Bu durum kişinin gerçek yaşamındaki ilişkilerindeki tutumunu parasosyal ilişki kurduğu/kurabileceği medya karakterlerine de yansıttığını göstermektedir (Greenwood, 2008).

Çocukların kurdukları parasosyal ilişki incelendiğinde ise; bu ilişkinin kurulduğu medya karakterinin çocuk için bir eğitici görevi üstlenebildiği görülmektedir (Brunick, Putnam, McGarry, Richards ve Calvert, 2016). Çocukların özellikle yaşamlarında önemli bir alana sahip olan oyuncakların, çocukların karşılaştığı medya karakterlerinden oluşması/oluşturulması, parasosyal ilişkinin kurulmasını kolaylaştırmakta ve etkileşime geçilen medya karakterinin çocuğun yaşamında anlamlı bir yer edinmesine neden olabilmektedir (Gola, Richards, Lauricella ve Calvert, 2013).

Çocuk yetiştirmede baskın bir tutumu olan ana-babaların, çocuklarını diğerleri ile kıyaslama davranışı çocuğun ileriki yaşamında da etkili olabilmektedir. Sonucunda ise kendi doğruları, kendi tercihlerinden ziyade diğerlerinin tercihlerini ön plana alan kişilerin yetişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Her an ulaşılabilir konumda olan medya karakterleri ile parasosyal ilişki kuran için ise bu medya karakteri kendi tercihlerini, doğrularını, kararlarını kıyasladığı bir kişi haline gelip kişinin yaşamında az ya da çok söz sahibi olabilmektedir. Bu açıdan kişiliğin gelişiminde, insanların kendi ayakları üstünde durabilmelerinde parasosyal ilişki kurma durumlarının oldukça önemli bir payı olduğu görülmektedir. Giles (2002) çocukların televizyonda yer alan medya karakterlerine yüksek oranda maruz kalmalarına rağmen, alanyazında yer alan araştırmalarda bu konunun çok fazla ihmal edildiğini belirtmiştir.

Giles ve Malbty (2004), medya karakterlerine bağlanmanın, onlarla parasosyal ilişki kurmanın ergenlik döneminde arttığını ve bunun duygusal açıdan bağımsız olma değişkeniyle orantılı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ergenin anne-babasına bağlanması ile medya karakterine bağlanması arasındaki ilişkinin olumsuz olduğunu, anne-babadan daha çok medya karakterinin ergen için daha etkili olduğunu belirtmişlerdir (Giles ve Malbty, 2004). Ergenlerin kurdukları parasosyal

ilişki ile ilgili yapılan bir çalışma sonucunda parasosyal ilişki geliştirmenin bireyin seçtiği medya karakteri ile birlikte hayali de olsa olmasını istediği ve ihtiyaç hissettiği duruma göre değişebildiği bulunmuştur. Özellikle ergenin parasosyal ilişki kurduğu medya karakterini tercih etmesinde rol alan etkenlerin farkında olması kendi iç dünyasına yönelik farkındalığını da sağlayarak ergenin yaşamsal görevler ve beklentiler ile ilgili çıkarımda bulunabilmesine yardım etmektedir (Gleason, Theran ve Newberg, 2017).

Horton ve Wohl'a (1956) göre, izlenen medya karakterinin izleyicinin yaşamındaki zorlukların üstesinden gelmesinde davranış, duygu ve düşünce olarak yol gösterici bir özelliği olabilmektedir. Bununla birlikte izleyicinin toplumsal açıdan özgürce yaşayamadığı duyguları yaşamasında ve yaşamından aldığı doyumunu artırmada izlenen medya karakteri önemli bir işleve sahip olabilmektedir. Brown ve Basil (2010) yapılan çalışmaları incelemişler ve sonucunda kişilerin takipçisi oldukları ünlü kişiler ile duygusal bağ geliştirdikten sonra kendi yaşamlarında bu ünlü kişilerin yaşamlarından örnek alarak bazı değişiklikler yaptıkları sonucuna varmışlardır. Kişilerin hayranlıkla ve ilgi duyarak takip ettikleri ünlü kişilerle aralarında gelişen parasosyal etkileşim sonucunda; organ bağışı, trafik kurallarına uyma, sağlık taraması yaptırma gibi yaşam tarzlarının sağlıklı olma yönünde olumlu olarak değiştiği belirlenmiştir. Bu açıdan ünlülerle (medya karakterleri ile) kurulan bu parasosyal etkileşimin toplumu etkilemede önemli bir güç olduğu görülmektedir (Brown ve Basil, 2010).

1.1.1. Parasosyal İlişki İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Parasosyal ilişki kavramı ile ilgili özellikle son yıllarda birçok çalışma yapılmıştır. Ulaşılabilen alanyazında yer alan çalışmaların çoğunluğunu yurt dışında yapılan çalışmalar oluştururken yurt içinde yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Yurt dışı ve yurt içindeki çalışmalar incelendiğinde parasosyal ilişkinin birçok farklı yönü ile incelendiği görülmektedir. Stehr ve diğerleri (2015) günümüze kadar yapılan araştırmaların incelendiğinde, pek çok araştırmacının parasosyal ilişkilerin temelinde yer alan psikolojik süreçlere ışık tutmaya çalıştığının görüldüğünü belirtmişlerdir. Parasosyal ilişki kavramının geçmişine bakıldığında

Horton ve Wohl'un (1956) bu kavramdan ilk kez bahseden kişiler oldukları görülmektedir.

Ulaşılabilir alanyazın incelendiğinde parasosyal ilişki kavramı ile ilgili yapılan ilk çalışmalar arasında Rubin, Perse ve Powell'ın (1985) yerel haberleri izleyen izleyicilerin parasosyal ilişki kurmalarını yalnızlık kavramı ile ilişkilendirerek inceledikleri görülmektedir. Bu araştırmanın amacı aynı zamanda parasosyal ilişkiyi ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Araştırmada önce yirmi dokuz maddeden oluşan ölçek düzenlenerek yirmi maddeye indirgenmiştir. Sonrasında bu yirmi maddenin madde analizleri sonucunda daha kullanışlı olacak şekilde on maddeye düşürülmüştür (Rubin ve Perse, 1987).

Perse ve Rubin (1989) sosyal ve parasosyal ilişkilerin özelliklerini pembe dizi izleyicileri üzerinde araştırmışlardır. Analiz sonucunda dizide yer alan favori medya karakteri ile ilgili belirsizliklerin azalması ve bu karakterin his ve özelliklerini doğru olarak tahmin edebilme bu karakterle kurulan parasosyal ilişkinin, sosyal ilişkiye olan benzerliğini ortaya koymuştur. Yapılan bir başka araştırmada ise Cohen (1997) televizyon izleyicilerinin kurdukları parasosyal ilişkiyi bağlanma modelleri ve romantik ilişkiler açısından cinsiyet değişkeni temelinde ele almıştır. Sonuçta kadınların parasosyal ilişkiyi kendi yaşadıkları ilişkilerine olumlu olarak uyarladıkları ve güvenli bağlanma modelinin de bu açıdan parasosyal ilişki yoğunluğuyla olumlu bir ilişki içerisinde olduğu; erkeklerin ise sosyal ilişkilerinde yaşadıkları geleceğe dair endişelerinin parasosyal ilişki kurma yoğunluğunu artırdığını ve dolayısıyla kaygılı bağlanma ile parasosyal ilişki kurma arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğu ortaya çıkmıştır.

Parasosyal etkileşim/ilişki kavramının anlaşılmasını sağlamaya yönelik ulaşılabilir alanyazında birçok çalışma yer almaktadır (Cohen, 2001; Giles, 2002; Gerbner, Gross, Morgan, Signorielli ve Shanahan, 2002; Gleich, 1997; Hartmann ve Goldhoorn, 2011; Klimmt, Hartmann ve Schramm, 2006; Schiappa, Gregg ve Hewes, 2005). Bu çalışmalarda parasosyal ilişki kavramı, tanımlanmasına dair teorik olarak ele alınmıştır.

Ashe ve McCutcheon (2001) *yalnızlık* ve *utangaçlık* yaşamının parasosyal ilişki kurma gücünü etkilediği hipotezi üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Sonuçta elde edilen bulgular doğrultusunda ilgili araştırma grubunun parasosyal ilişkiye yatkın olmadığı ya da ilişkilerin zayıf olduğu sonucunu bulmuşlardır. Arslan (2013) de parasosyal etkileşim kavramını yalnızlık açısından incelemiştir. Araştırmanın

sonucunda yüksek düzeyde parasosyal etkileşime sahip olanların daha çok yalnızlık hissettikleri görülmüştür. Bununla birlikte yalnızlık ve parasosyal etkileşim kavramları arasında bir ilişki bulunamadığı da belirtilmiştir.

Berrick, Gabriel ve Tippin (2008) parasosyal ilişki kurma ile *benlik saygısı* arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında düşük benlik saygısına sahip olan kişilerin ideal benliklerine ulaşabilmek adına parasosyal ilişki kurmayı daha çok tercih ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Parasosyal ilişki kurmayı *bağlanma stilleri* açısından inceleyen Cole ve Leets (1999) güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler arasında parasosyal ilişki kurma açısından farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır. Buna göre elde ettikleri bulgular, kaygılı bağlanma stiline sahip olanların parasosyal ilişki kurma eğilimlerinin daha fazla olduğunu buna karşın kaçınan bireyler için bu eğilimin en düşük orana sahip olduğunu göstermiştir. Güvenli bağlanan bireylerin ise ortalama düzeyde parasosyal ilişki kurma eğilimine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Arslan (2013) yalnızlığın yanı sıra bağlanma stilleri açısından da parasosyal etkileşimi incelemiştir. Bu çalışmaya göre korkulu bağlanan bireylerin kurdukları parasosyal etkileşimin diğerlerine göre en yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Ulaşılabilir alanyazın incelendiğinde; parasosyal etkileşim ile ilgili yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan biri Auter ve Palmgreen'in (2000) yaptığı çok boyutlu bir *parasosyal etkileşim ölçeği geliştirme* çalışmasıdır. İzleyici-Medya Karakteri Etkileşim Ölçeği olarak adlandırdıkları bu ölçek “favori karakterle özdeşim kurma”, “favori karaktere ilgi duyma”, “gruba ait hissetme/grup etkileşimi” (televizyon “ailesi” grubunun bir parçası olarak hissetme) ve (sempati) “favori karakterin problem çözme yetenekleri” olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Schramm ve Hartmann (2008) de parasosyal etkileşim ve parasosyal ilişkinin köklü geçmişine rağmen bu iki kavram arasında net bir ayrımın yapılamamış olmasından dolayı parasosyal süreçleri anlamaya yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Yapılan psikometrik analizler bu geliştirilen ölçeğin kullanılabilirliğinin yüksek olduğunu göstermiştir. Geliştirilen bu ölçeğin parasosyal etkileşimin yoğunluğunun ve boyutlarının belirlenmesine de imkan verdiği belirtilmiştir.

Ballantine ve Martin (2005) *online topluluklarda gelişen parasosyal ilişkinin* yapısını inceledikleri çalışmalarında online toplulukta yer alma ve bu topluluğa olan bağlılığın giderek artması ile parasosyal etkileşimin ortaya çıkabileceğini ve sonuçta

topluluktaki kişilerin birbirlerinin tüketim davranışlarını etkileme durumlarını araştırmışlardır. Hoffner (2008) de online sosyal ilişkiler ve parasosyal ilişkileri inceleyen diğer bir araştırmacı olarak alanyazında yer almaktadır.

Bond ve Calvert (2014) *çocukların* geliştirdikleri parasosyal ilişkiyi incelemişlerdir. Çocuk parasosyal ilişkilerini, ebeveynlerinin; karakter nitelendirmesi, sosyal gerçekçilik ve bağlanma olmak üzere üç boyuta dayalı algılamaları üzerinden inceleme yapmışlardır. Sonuçta çocuk parasosyal ilişkileri ebeveynlerinin algılarıyla anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur. Calvert, Richards ve Kent (2014) çocukların parasosyal ilişki durumları ile ilgili yaptıkları araştırmalarında kişiselleştirilmiş etkileşimli medya karakterleri ile parasosyal ilişki geliştirilmesinin erken motor becerilerini öğrenmelerinde etkisi olduğunu bulmuşlardır. Bir başka çocuklar ve parasosyal ilişki kurma ile ilgili yapılan araştırma ise; Brunick, Putnam, McGarry, Richards ve Calvert (2016) tarafından akıllı medya karakterleri ile çocuğun eğitilmesi konusunda yapılmıştır. Bond ve Calvert'in (2014) yaptığı araştırmadan da faydalanan Brunick ve diğerleri (2016) yaptıkları araştırmanın sonucunda; medya karakteri üreten tasarımcıların, hem parasosyal ilişki geliştirmeyi arttırmaya yönelik, hem de eğitici role sahip olması açısından çocuklar için bir öğrenme aracı konumunda olacak akıllı medya karakterleri oluşturabileceklerini belirtmişlerdir. Parasosyal ilişkinin *eğitici rolünün* kullanılması ile ilgili diğer bir araştırma ise Gola, Richards, Lauricella ve Calvert (2013) tarafından yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda, 18-21 aylık çocukların medya karakterleri ile anlamlı ilişkiler kurmalarının matematiksel becerileri erken öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Rosaen ve Dibble (2008) da çocukların kurdukları parasosyal etkileşimi sosyal gerçeklik kavramı açısından incelemişlerdir ve sonuçta sosyal gerçeklik ile parasosyal etkileşimin pozitif yönde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Kurtin (2013) de okul öncesi dönemdeki çocukların kurmuş oldukları parasosyal ilişkilerin bu çocukların yaşamlarına olan etkilerini incelemiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda parasosyal ilişki kurulan medya karakterinin seçiminde, kızların erkeklere göre daha çok cinsiyete dayalı tercihte buldukları ve bu tercihlerinin gerçek yaşamdaki arkadaşlık tercihlerinde de etkili olduğu görülmüştür.

Gleason, Theran ve Newberg (2017) *ergenlik döneminde* yaygın olarak görülen karşı tarafın haberinin olmadığı ancak ergenlerin kendilerince kurdukları ve yaşadıkları tek taraflı ilişkilerin görülmesine benzer şekilde parasosyal ilişkilerin

oluşmasının da görülebileceği ve bu ilişkilerin ergenin kimlik gelişimini etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Ergenlik dönemindeki kişilerin kurduğu parasosyal ilişkiyi inceleyen diğer bir çalışma Giles ve Malbty (2004) tarafından yapılmış ve kurulan parasosyal ilişki duygusal özerklik, bağlılık ve ilgi duyma değişkenleri açısından incelenmiştir. Aytulun (2015) ergenlerin kurdukları parasosyal etkileşimi internette gerçek benlik, kendilik algısı ve sosyal kaygı kavramları açısından incelemiştir. Sonuçta internette gerçek benlik ve sosyal kaygı değişkenlerinin parasosyal etkileşimi anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Günümüzde her kesimden izleyicisi ve takipçisi bulunan *Youtube'daki videoları* oluşturan amatör kişilerin bu videolar aracılığıyla oluşturdukları dijital benlikleri ve bu video izleyicileri ile kurdukları parasosyal ilişki Chen (2016) tarafından incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde YouTube'daki videoların günlük yaşamda yer alan öğelerle birlikte ele alındığında kültürel değerleri içermesi ve her yerde ulaşılabilir olmasıyla her an parasosyal ilişki geliştirmeye açık olması nedeniyle önemli olduğu belirtilmiştir.

Medya karakteri olarak yer alan ünlü kişilerin *Twitter* kullanmaları ve bu *sosyal medya* kullanımlarının, izleyicilerin bu karakterlerle kurulan parasosyal ilişkiler üzerindeki etkisi Kim ve Song (2016) tarafından araştırılmıştır. Bu çalışma ünlülerin Twitter yolu ile iş ve aile yaşamları ile birlikte kişisel yaşamlarına dair paylaşımlarının, bu ünlülerle kurulan parasosyal ilişkiyi olumlu olarak etkilediğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte ünlü kişilerin yaşamlarına dair bu şekilde paylaşımlarının parasosyal ilişki üzerinde toplumsal varlığın aracı bir rolü olduğunu göstermiştir. Parasosyal ilişkileri Twitter kullanımı açısından inceleyen diğer bir araştırmacı Vonderohe (2016) ise; en çok izlenen televizyon programlarıyla bu programlara ilişkin izleyiciler tarafından atılan Tweet'leri incelemiştir. Twitter'ın takip edilen aktörlere ya da programlara ulaşmayı kolaylaştıran özelliğinin izleyicilerin geliştirdikleri parasosyal ilişkilerin derinleşmesinde önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Ward (2016) da Instagram kullanan ünlülerin kendileri ile kurulan parasosyal ilişki üzerinde bu kullanımlarının etkisini araştırmıştır. Bir başka sosyal medya ile parasosyal ilişkileri inceleyen araştırmacı olan Tsiotsou (2015) ise sosyal ağların kullanımına ilişkin bağlılığı, sosyal ve parasosyal ilişkiler açısından incelemiştir. Yüksel ve Labrecque (2016) da sosyal medyada gelişen parasosyal ilişkilerin izleyici ya da takipçi konumundaki kişileri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak etkilediğini belirtmişlerdir.

Tüm bu yapılan çalışmalar incelendiğinde; parasosyal ilişkinin, kişilerin kolay bir şekilde erişebildiği ve yaşamın her anında yüz yüze kalabildiği televizyon, internet ve sosyal medya gibi birçok alanın varlığı sonucunda oluşarak kişileri birçok yönden etkisi altına alabilmesi parasosyal ilişki kavramının ele alınması gereken önemli bir kavram olduğunu göstermektedir. Buraya kadar parasosyal ilişkinin özellikleri ve ilgili yapılan araştırmalardan bahsedilmiştir. Bundan sonraki bölümde ise parasosyal ilişki kurma ile ilgili olduğu düşünülen psikolojik sağlık kavramına değinilecektir.

1.2. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Günlük yaşam akışı içinde birçok farklı olayla karşılaşmakta, edinilen deneyimler ile bu olaylara verilen tepkiler değişmektedir. Zaman zaman kişiyi zorlayan yaşam olaylarına verilen tepkilerin kişiden kişiye değişmesinde sahip olunan “psikolojik sağlık” durumunun önemli bir etkisi olabilmektedir.

Yaşamın ilk yıllarından itibaren kişi birçok farklı boyuta sahip deneyimler edinmektedir. İlerleyen yıllarla birlikte toplumsal, duygusal, mesleki ve eğitsel anlamda sorumluluklar üstlenilmekte ve stresli durumlarla karşı karşıya kalılabilmektedir. Bu yaşantılarla baş edebilme, değişen yaşam durumlarına uyum gösterebilme yaşama sağlıklı bir şekilde devam edebilmek için önemlidir. Baş edebilme becerisi olarak tanımlanabilen psikolojik sağlık, stresli durumlarla ilgili kişinin düşüncelerini olumsuzdan olumluya çevirebilen ve bu durumlarla uygun ve olumlu bir şekilde başa çıkmayı sağlayan içsel bir kaynak olarak alanyazında yer almaktadır (Kararımak ve Güloğlu, 2014).

Psikolojik sağlık kavramı ile ilgili yapılan ilk araştırmalarda, başarılı yüksek-risk grubundaki çocuklar için “invulnerable (sağlam/yaralanmaz)”, “stress-resistant (strese dirençli)”, “resilient (esnek, kendini toparlayan)” kavramları kullanılmıştır. Zaman içerisinde “resilient (esnek, kendini toparlayan)” kavramı en çok kullanılan kavram olarak alanyazında yer edinmiştir. Son otuz yıldır çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda psikolojik sağlık, önemli bir olumsuz yaşantı ya da risk durumu karşısında pozitif bir şekilde uyumu sağlayabilme becerisi olarak tanımlanmıştır (Masten ve Reed, 2002). Yaşamın olumsuz koşullarının ve travmatik yaşantıların üstesinden gelebilme ve bununla birlikte daha güçlü bir

şekilde yaşamına devam edebilme becerisi “büyük bir şemsiye” olarak da adlandırılan psikolojik sağlamlık kavramı ile tanımlanmaktadır (Özer ve Deniz, 2014). Miller ve Daniel’e (2007) göre psikolojik sağlamlık; olumsuz koşullarda ayakta kalıp gelişimine devam edebilme, yaşamını pozitif bir yörüngede devam ettirebilme, içinde bulunulan tüm olumsuzluklara rağmen en sağlıklı en olumlu şekilde olayların yaşanılmasını sağlamaya çalışma becerisidir. Arslan (2015) psikolojik sağlamlığı zorlayıcı yaşantılar karşısında ayakta kalabilme, uyum sağlayabilme ve gelişime devam edebilme becerisi olarak tanımlarken; Kararımk (2006) ise psikolojik sağlamlığı olumsuz yaşam deneyimleri karşısında da güçlü olabilme, bu yaşantılarla mücadele edebilme gücüne sahip olma olarak tanımlamıştır. Ungar (2008) üç madde de psikolojik sağlamlığı tanımlamıştır:

- 1) Kişinin; öznel-iyi oluşunu, yaşamından doyum almasını devam etmesini sağlayan kaynaklarını kullanabilme becerisidir.
- 2) İçinde bulunulan fiziksel ve sosyal çevrenin bu kaynakları oluşturma kapasitesidir.
- 3) Psikolojik sağlamlık, kişilerin, aile ve toplumun var olan kaynakları içinde bulunulan ortak kültür çerçevesinde paylaşabilme beceri ve kapasitesidir.

Psikolojik sağlamlık, zorlayıcı yaşantılar karşısında ayakta kalabilmeyi sağlayan direnç kaynağıdır. Kişilik özelliği olan psikolojik sağlamlık, zorlayıcı yaşantı veya risk durumu ile karşılaşıldığında ve bu olumsuz etkenler karşısında uyumu sağlayabilme, yaşama başarılı şekilde devam edebilme sonucunda ortaya çıkmaktadır (Terzi, 2008a). Yaşamın her koşulunda içinde bulunulan dönemin gelişimsel görevlerini gerçekleştirebilme ve uygun gelişim dönemine devam edebilme, sağlıklı kişilik ve benliğin oluşumunda önemlidir. Zorlayıcı yaşantılar karşısında ayakta kalabilme ve dengeyi koruyabilme becerisini sağlama da kişinin içsel ve dışsal kaynaklarının farkında olması, bu kaynakları kullanabilmesi, kendi yaşamına dair yeni amaçlar belirleyip yoluna devam edebilmesi psikolojik sağlamlık durumuna göre değişmektedir (Esen-Aktay, 2010). Alanyazında yer alan tanımlarda görüldüğü üzere psikolojik sağlamlığın oluşumunda içsel ve dışsal kaynakların varlığının yanı sıra kişinin bu kaynaklarının farkında olması da önemlidir. Karşılaştığı zorluğa yönelik bakış açısı, zorlayıcı duruma yüklediği anlam kişinin bu durumun üstesinden gelmesinde etkindir. Zorlayıcı durumu kendisini daha üst bir yere taşıyan bir basamak olarak gören ve yapıcı, pozitif bakış açısıyla içinde

bulunduğu krizi fırsata çevirme gücüne sahip olma ya da olabilme becerisi psikolojik sağlamlığın tanımı olarak yapılabilir.

Sevilen birinin kaybedilmesi, eğitsel ve mesleki alanlarda başarısızlık, ölümcül bir hastalığa yakalanma, ailenin parçalanması gibi yaşamın doğal akışında karşılaşılabilen olumsuz yaşantılar karşısında ayakta kalabilme, yaşamına devam edebilme psikolojik sağlamlık durumuna göre kişiden kişiye değişmektedir. Düşük psikolojik sağlamlığı olanların yaşadıkları sorunlar karşısında kendilerini yetersiz, çaresiz hissetmeleri ve bununla birlikte hem fiziksel hem de psikolojik sorunlar yaşamaları beklendik bir durumdur. Psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olanların ise yaşadıkları sorunlar karşısında yaşamlarına uyum içerisinde devam ettikleri, daha hızlı toparlanabildikleri, yaşama devam etmeye dair daha güçlü inanç ve amaçlara sahip oldukları görülebilir. Bu kişiler yaşadıkları sorunları, yaşamlarına ivme katacak, kendilerini daha güçlü hale getirecek bir basamak olarak görmeye eğilimlidirler (Terzi, 2008a).

Yaşamın hızla akan gidişatına ayak uydurabilme, bu gidişatta aktif bir şekilde var olup o an sahip olduğu rolü iyi bir şekilde oynayabilme, içinde bulunulan zorlayıcı, rekabet ortamı oluşturan koşullar içinde yaşayabilme becerisi psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olmasını gerektirmektedir (Oktan, 2012). Psikolojik sağlamlık risk durumunda, stresli yaşam olayı olduğunda ortaya çıkan bir kişilik özelliğidir ve ortaya çıkmasında yaşanan stresli durumun yoğunluğu ve koruyucu faktörlerin aktif olması önemlidir (Coleman ve Hagell, 2007).

Psikolojik sağlamlığın tanımlanmasında risk durumu, başa çıkma becerisi ve koruyucu faktörler olmak üzere üç temel ortak nokta vardır. Risk durumu, zorlayıcı yaşantı, sıkıntı veren durumdur. Genetik, sosyo-kültürel ve demografik özellikler risk durumunu ortaya çıkarmaktadır. Başa çıkma becerisinin oluşumunda; yaşamdaki deneyimler sonucunda elde edilen olumlu yaşantılar, yeterlilik durumu etkili olmaktadır. Koruyucu faktörler ise bireyin olumsuz yaşantılar karşısında ayakta kalabilme becerisine katkıda bulunan faktörlerdir (Gizir, 2007). Terzi (2008b) risk durumlarının olumsuz etkilerinin azaltılması ve yaşama, uygun gelişim sürecinde devam edebilmeyi koruyucu faktörlerin sağladığını belirtmiştir. Kararımak'a (2006) göre; koruyucu faktörler, olumsuz yaşantılar karşısında daha uyumlu ve olumlu tepki vermeyi sağlayan faktörlerdir. Bu koruyucu faktörler içsel ve dışsal olarak ikiye ayrılabilir. İçsel koruyucu faktörler, kişilik özellikleri gibi içsel motivasyonları

kaynaklı iken dışsal koruyucu faktörler ise sosyal desteğe sahip olma gibi diğerleri kaynaklıdır. Bu kaynaklar, risk durumları karşısında uyumu kolaylaştırmanın yanı sıra yaşanabilecek diğer risk durumları karşısında olumsuz tecrübe edinme ihtimalini de azaltmaktadır (Kararımak, 2006). Önder ve Gülay (2008) risk durumları ile koruyucu faktörlerin ortaya çıkışı ve baş etme stratejilerinin oluşumunda çevre ile olan etkileşimin önemli bir belirleyici olduğunu belirtmişlerdir.

Pietrzak ve Southwick (2011) psikolojik sağlamlığın stres dolu, kişinin yaşamını zorlayıcı bir durumla karşılaşmadan belli olmayacağını, gerçekten ortaya çıkmayacağını belirtmişlerdir. Onlara göre psikolojik sağlamlığın ön koşulu stresli bir olayın, risk durumunun başka bir deyişle kişinin yaşamını zorlayıcı bir durumun var olmasıdır.

Risk faktörleri, hastalık, yoksulluk, kötü aile geçmişi gibi kişinin yaşamını olumsuz etkileyebilecek durumları belirtir. Daha iyi anlaşılması için birey, aile ve toplum bazındaki risk faktörleri olarak değerlendirilebilir:

- 1) *Bireysel risk faktörleri:* Kaygılı mizaca sahip olma, sağlık problemleri, dikkat süresinde sınırlılık, düşük zeka, düşük benlik saygısı
- 2) *Ailesel risk faktörleri:* Anne-babanın sağlık problemleri, aile içindeki kavgalar, anne-babanın suç eğilimi, aşırı katı ya da aşırı serbest ebeveyn tutumu, boşanma ya da ölüm sebebiyle anne-baba kaybı, olumsuz etkiye sahip kardeşin olması
- 3) *Toplumsal risk faktörleri:* Kötü ekonomik durum, eğitim, sağlık gibi alanlardaki kurumların hizmetlerinin kalite durumu, madde kullanım düzeyi gibi faktörler sıralanabilir (Coleman ve Hagell, 2007).

Kişinin problemlerle başa çıkma çıkmasında olumlu ve yapıcı etkileri olan koruyucu faktörlere bakıldığında ise;

- 1) *Bireysel koruyucu faktörler:* Olumlu mizaca sahip olma, benliğe dair olumlu düşünceler, entelektüel becerilerin iyi olması, motivasyonu ve dikkati sağlayabilme ve uzun süre koruyabilme
- 2) *Ailesel koruyucu faktörler:* Anne-babanın sağlıklı ebeveyn tutumuna sahip olması, ılımlı aile ortamı, uyumun olması

3) *Toplumsal koruyucu faktörler*: Verilen hizmetlerin kaliteli olması, sosyal bağların güçlü ve sağlıklı olması sıralanabilir (Coleman ve Hagell, 2007).

Arslan (2015) psikolojik sağlamlıktaki koruyucu faktörler arasında benlik saygısı ve öz-yeterliliğin olduğunu belirtmiştir. Benlik saygısının olumlu açıdan yüksek olması kişinin zorlayıcı yaşantılar karşısında ayakta kalabilme, bu yaşantılarla baş edebilmesinde yardımcı bir etkidir. Benlik saygısı ile birlikte kişinin öz-yeterlilik durumu ve buna dair inançları ruh sağlığını korumasında, yaşamını normal bir şekilde devam ettirebilmesinde etkili faktörlerdir. Yaşamına dair olumlu düşünce ve duygulara sahip olma psikolojik sağlamlığın daha güçlü olması ve dolayısıyla karşılaşılan zorluklar karşısında uyum becerilerinin artması ve kullanılmasında önemli bir role sahip olmaktadır (Arslan, 2015).

Wright, Masten ve Narayan (2013) psikolojik sağlamlığın anlaşılması için, içinde bulunulan kültürün önemli bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Kültür, hem kişinin yaşamını kapsamaması hem de kendi kapsamı içinde barındırdığı unsurları ile etki gücünün yüksek olduğu bir unsurdur. İçinde bulunulan kültür özellikle içinde koruyucu sistemleri barındırır. Genel olarak bakıldığında gelenek-görenekler, törenler, sosyal destekler kültürün psikolojik sağlamlıkta önemli olan koruyucu faktörler başlığı altında hizmet etmektedirler (Wright ve diğ., 2013). Fiziksel çevreden içilen suyun kalitesine, sokakların güvenliğinden havanın temizliğine kadar her şey kişinin yaşamını etkileyen dış faktörlerdir. Bunlarla birlikte içinde bulunulan sosyal ortamın özellikleri, yaşam standartlarını oluşturan eğitim, ulaşım, tıbbi olanaklar gibi etmenler psikolojik sağlamlığın oluşumunda belirleyici olan dış faktörleri oluşturmaktadırlar (Ungar, 2008). İnsanın içsel süreçlerinin yanı sıra çevresiyle bütünleşik bir şekilde yaşamını sürdürdüğü göz önüne alındığında çevresinde olan olayların etkilerinin olması kaçınılmaz ve göz ardı edilemez bir durumdur. Geçmişten getirdiği özellikleri, yaşantıları ve şu an içinde bulunduğu koşullarıyla var olan insan, geleceğini bu birikimleriyle şekillendirmekte, ayakta kalma gücünü artırmakta ve yaşama olan bakış açısını şekillendirmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve diğer pek çok ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerde başarılı olarak nitelendirilen bir gençten beklenen gelişimsel görevler üniversite eğitimini bitirmesi, ekonomik açıdan bağımsızlığını kazanması için mesleki olarak donanımlı ve yeterli hale gelmesi, yasalara uyması, sosyal

arkadaş çevresinin olması, romantik bir ilişkisinin olması ve devletine katkı sağlaması olarak sıralanabilir. Bu gelişimsel görevlerini başarıyla yerine getirme sırasında karşısına çıkan zorluklarla mücadele edip, uyumlu bir şekilde bu görevleri yerine getirebilen kişinin psikolojik sağlamlığının yüksek olması beklendik bir durumdur (Masten ve Reed, 2002). Yaşamda yer alan zorlukların aşılması her yaştaki kişi için önemli olmakla birlikte farklı yaşlar psikolojik sağlamlık durumunun farklılaşmasında da etkili olabilmektedir (Kararımak, 2007). Esen-Aktay'a (2010) göre sahip olunan ailenin özellikleri, ebeveynlerle olan ilişkinin niteliği psikolojik sağlamlığın gelişimindeki en önemli etkidir. Aile ile ilişkilerin yanı sıra kişinin sahip olduğu sosyal destek, zorluklarla baş etmede destekleyici ve mutluluğu arttıran bir kaynak olarak görülmektedir (Çetrez-İşcan ve Malkoç, 2017).

Rutter (2012) psikolojik sağlamlığın kişide yer alan sabit, değişmez bir yapısı olmadığını belirtmiştir. Bu açıdan da her risk durumunda psikolojik sağlamlığın işlevini yerine getirmesini beklenilmemesi gerektiğini, psikolojik sağlamlığın etkileşimli bir yapısı olduğunu vurgulamıştır. Jenkins (2016) de bir kişinin psikolojik sağlamlığının ne kadar yüksek olursa olsun her olumsuz yaşantı karşısında ayakta kalamayabildiğini ve psikolojik sağlamlığın esnek/değişken olan yapısının kişinin farklı olumsuz yaşantılar karşısında farklı tepkiler vermesine neden olabildiğini belirtmiştir.

Yaşamında gerçekleştirmek istediği hedefleri olan ve bunları gerçekleştirmeye dair inançları güçlü olan kişilerin harcadıkları çaba da çok olmaktadır. Bu bağlamda karşılaştıkları zorluklar karşısında kullandıkları baş etme yöntemleri, yaşamdaki hedeflerini gerçekleştirmelerinde olumlu bir etki etmektedir. Yılmazlık yüksekliği, zorluklarından üstesinden gelebilmeye dair inancın ve yaşam doyumunun üstünde önemli bir etkiye sahiptir (Çetrez-İşcan ve Malkoç, 2017). Kaya ve Demir (2017) mutlu ve yaşam doyumunu yüksek olanların yaşamlarındaki zorluklarla mücadele etmede de daha başarılı olduklarını, psikolojik sağlamlıklarının da güçlü olduğunu belirtmişlerdir. Psikolojik sağlamlık düzeyi arttıkça yaşam doyumunu da arttırmaktadır ve bununla bağlantılı olarak yaşanan depresif belirtiler de daha az ortaya çıkmaktadır (Erarslan, 2014). Bütün bunlar psikolojik sağlamlığın yaşam doyumunu ile ilişkisini göstermektedir. Bu durum çalışmanın diğer bir aracı değişkeni olarak yer alan ve bir sonraki bölümde ele alınacak olan yaşam doyumunu kavramının parasosyal ilişki ile ilgili de olabileceğini destekler niteliktedir.

1.3. YAŞAM DOYUMU

Son yıllarda pozitif psikolojinin gelişmesi ve yaygınlığının artması ile mutluluk, iyi oluş, doyum gibi kavramlar ön planda olmaya başlamıştır. Çağın getirdiği yeniliklerle birlikte artan sorumluluklar, özellikle yaşamın akışı içerisinde kendisini kaybolmuş gibi hissedilen kişileri, mutluluk ve doyum gibi kavramları sorgulamaya, bu kavramların yaşamlarında yer edinebilmesi için yeni yollar aramaya iten bir güç olarak yer almaktadır. Yaşam doyumunu, kişilerin yaşamlarından memnuniyet düzeyleri ile doğru orantılı bir kavram olup hem kişinin kendisini hem de çevresinde yer alan aile, arkadaş gruplarındaki kişileri etkilemektedir. Bu etki bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alanlarda görülebilmektedir; başka bir deyişle kişinin tüm yaşamını etkisi altına alabilmektedir. Bu açıdan yaşam doyumunu kavramının ele alınmasının, önemli ve gerekli olduğu düşünülmüştür.

Felsefe alanında mutluluk kavramının karşılığı olarak psikolojide daha çok öznel iyi oluş kavramı kullanılmaktadır. Felsefede de psikolojide de iyi oluş kavramı yer almakla birlikte tanımlamaları görece değişmektedir. Genel olarak; öznel iyi oluş, yaşamın içinde olan genel bir mutluluk hali olarak açıklanabilir. Bununla birlikte günümüzde öznel iyi oluş kavramı çok boyutlu bir psikolojik kavram olarak ele alınmaktadır (Boysan, 2012). Köker (1991), öznel iyi oluşun olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumunu kavramlarını kapsayan üç boyutlu bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bu çalışmada bu üç boyuttan yaşam doyumunu kavramı ele alınmıştır.

Mutluluk, iyi oluş ve yaşam doyumunu kavramları ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; “iyilik hali” kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kavramın “bireyin; beden, ruh ve sosyal boyutları açısından daha işlevli olacak şekilde gelişmesinin amaçlandığı yaşam tarzı” biçiminde açıklandığı Doğan (2006a) tarafından belirtilmiştir. Ayrıca bilişsel, duyuşsal ve davranışsal açıdan kişinin daha işlevsel olarak, daha olumlu bir yapı içerisinde ve gelişimsel görevlerine de uygun olarak hareket etmesi “iyilik hali” kavramını açıklamada yardımcı olabilir. Doğan (2006b) incelediği çalışmalar sonucunda; iyilik hali kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalardaki ortak noktanın, kişinin kendi yaşamında aldığı kararlarda,

yaptıklarında, yaşadığı deneyimlerde ve dolayısıyla kendi iyilik halinin gelişiminde aktif bir role sahip olmasının olduğunu belirtmiştir.

Pozitif psikoloji kapsamında yer alan öznel iyi oluş kavramı kişinin o anki mutluluk ya da haz durumundan ziyade yaşamına yönelik genel olarak var olan iyilik durumunu içermektedir (Uçan ve Kıran-Esen, 2015). İyi ve mutlu olarak tanımlanabilecek biçimde bireyin yaşamından memnun olması, iyi bir yaşam sürdürdüğünü düşünmesi önemlidir. Ulaşılabilen alanyazın incelendiğinde yaşamdan memnun olmanın, yaşamdaki iyilik halinin “öznel iyi oluş” kavramıyla açıklandığı da görülmüştür. Diener’e (2000) göre öznel iyi oluş, yaşamı algılama biçimiyle birlikte yaşama dair kişisel düşünce ve duyguları da kapsamaktadır. Eryılmaz’a (2010) göre; yaşam akışında olumlu duyguları daha fazla yaşayıp olumsuz duyguları daha az yaşayanların öznel iyi oluşları da daha yüksektir.

Diener, Suh ve Oishi (1997), insanların yaşam doyumları, evlilik memnuniyetleri, olumsuz düşünce ve duyguların az olması ve buna karşın olumlu duygu ve düşüncelerin varlığı ile şekillenen yaşamlarını yorumlama biçimlerinin öznel iyi-oluşları ile ilgili bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Öznel iyi oluş kavramının; doyum, olumlu etki ve olumsuz etki olmak üzere birbiriyle ilişkili olan üç temel bileşeni bulunmaktadır. Doyum; arkadaşlık, aşk, üretim, evlilik gibi yaşam alanlarına bölünebilir. Bunun yanı sıra olumlu etki şefkat, sevgi, gurur gibi belli duygulara ayrılabilir. Olumsuz etki ise; utanç, üzüntü, suç, öfke gibi duygu ve düşüncelere bölünebilir (Diener, Suh ve Oishi, 1997).

Öznel iyi oluşun şekillenmesinde, içinde bulunulan ve yetişilen toplum, hem kültürel hem de toplumsal faktörlerle birlikte etkili olmaktadır. İçinde bulunulan toplumun etkisi ile inançlar, değerler ve amaçlar oluşmaktadır. Bunların sonucunda yaşama dair değerlendirme ve algılama biçimi değişebilmektedir. Kişinin olaylara yönelik bakış açısı, psikolojik sağlık durumu, pozitif bakış açısına sahip olması gibi özellikleri öznel iyi oluşu üstünde etkili olmaktadır (Diener, 2000). Kişinin gerek aile ilişkileri gerek sosyal ve romantik ilişkileri ile ilgili algılamaları, değerlendirme biçimi öznel iyi oluşunu şekillendirmektedir (Cenkseven ve Akbaş, 2007). Özellikle Batı ülkelerinde bireylerin evlilik, cinsiyet, arkadaşlık, boş zaman, sosyo-ekonomik durum, iş ve sağlık durumları hayatlarındaki en temel öncelikleri

arasında yer almaktadır ve öznel iyi oluşlarında önem arz etmektedir (Headey ve Wearing, 1992).

Ulaşılabilen alanyazın incelendiğinde yaşam doyumu kavramının öznel iyi oluşun yanı sıra mutluluk kavramı ile de karıştırılabildiği görülmektedir. Yaşam doyumu içinde bulunulan yaşama dair, somut yaşantılarla ilişkili olan ve buna bağlı şekillenen bir kavramken mutluluk kavramı ise somut yaşantılardan çok, daha ilerideki yaşantılara bağlı olarak şekillenen daha soyut bir kavram olarak açıklanmaktadır. Başka bir deyişle, içinde bulunulan yaşam olanaklarının kısıtlılığından dolayı yaşam doyumu düşük olsa bile geleceğe yönelik sahip olunan inanç ve umuttan dolayı mutlu olunabilir (Dikmen, 1995). Olumlu duyguları olumsuz duygularından daha çok olan, yaşam akışından genel olarak memnun olan kişilerin öznel iyi oluşu yüksektir dolayısıyla mutludurlar (Eryılmaz ve Atak, 2011). Öznel iyi oluş ve mutluluk arasındaki bu doğru orantılı ilişki yaşam doyumunu da etkilemektedir.

Yaşam doyumu; sahip olunan yaşamın olanakları, kısıtlılıkları ile birlikte kişinin yaşama dair genel bir değerlendirmesini içeren ve birden çok yönü olan geniş çaplı bir kavramdır. Genel olarak incelendiğinde; evlilik hayatındaki memnuniyet, iş hayatındaki memnuniyet, sağlığa dair memnuniyet yaşam doyumunu belirleyen önemli faktörler olarak yer almaktadır (Fischer, 2009). Yaşam doyumu öznel iyi oluşun bilişsel yanıdır, kişinin yaşamını kendi zihinsel ve duygusal süreçlerinden geçirerek yaptığı değerlendirmenin sonucudur (Atak, 2011). Yaşadıklarına yönelik bakış açısı, olumlu veya olumsuz değerlendirmeleri, içinde bulunduğu durum ya da durumlara yönelik hoşnutluğu kişinin yaşam doyumunu tanımlar (Akçit ve Barutçu, 2017).

Yaşama dair bir istek, amaç ya da ihtiyaç karşılandığında kişi bir doyum hissetmektedir. Bu hissedilen doyum belli bir alanda yeterli hissetme, sosyal ağların olması ve bu ağlarla birlikte yaşamın içerisinde kabul edilebilir bir yerde ve yakınlıkta olma, geleceğe dair amaçların, standartların olması ile daha belirgin hale gelmektedir. Bütün bunlarla birlikte yaşam doyumu; olumlu bir duygu, esenlik hali olarak tanımlanabilir (Dem, Swartz, Mirecki ve Barak, 2016). Kişinin içinde bulunduğu yaşam koşulları, deneyimleri bir bütün olarak yaşam doyumunu şekillendiren yapılarıdır (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005). Yaşamdaki amaçlara

ulaşma, beklentilerin gerçekleşmesi ya da gerçekleşme düzeyi yaşam doyumunu şekillendirmektedir (Akçit ve Barutçu, 2017). Yaşam doyumunu kapsayan psikolojik iyi oluş; yaşama dair sorumluluklarının farkında olan ve yerine getiren, yaşam amaçlarına sahip olmakla birlikte üretken olabilen ve bütün bunları yaşam coşkusuyla yapabilen bireylerde yüksektir (Tatlıhoğlu, 2015).

Öznel iyi oluş ile birlikte yaşam doyumunu üzerinde bireyin sahip olduğu yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek gibi demografik özelliklerinin belirleyici bir önemi bulunmaktadır (Gökçe, 2008). Bunun yanı sıra Akçit ve Barutçu (2017) yaşam doyumunun demografik değişkenlerden çok kişilik gibi içsel faktörler sonucunda oluştuğunu, belirlendiğini belirtmişlerdir. Sahip olunan bilişsel ve duyuşsal yapı, fizyolojik ve psikolojik açıdan ihtiyaçların karşılanıp karşılanmama durumuna göre yaşam doyumunu değiştirebilmektedir. Fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçların yeterince karşılanması yaşam doyumunu düzeyinin olumlu olarak gelişmesinde önemlidir (Civitçi, 2012). Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) yaşam doyumunun bilişsel ve yargılara dayanan kişinin kendi algılama sisteminden yola çıkarak oluşan bir sistemi olduğunu belirtmişlerdir.

Bireylerin yaşamlarından aldıkları doyum yaşamdaki mutluluk seviyelerinde, psikolojik açıdan sağlıklı olmalarında öncü bir role sahiptir (Civitçi, 2012). Fiziksel sağlığın yanı sıra zihinsel sağlık, sosyal ağlar, iş ve ev yaşamı gibi birçok önemli yaşam sonucu ile birlikte yaşamdaki olumlu duygular, mutluluk düzeyi yaşam doyumunu ile ilişkilidir (Pavot ve Diener, 2008). Mutluluk, çoğu insanın yaşamında elde etmek istediği bir amaç olarak yer alır. Ancak mutluluk ya da yaşam doyumunu sabit bir değişken ya da his değildir. Yaşam doyumunu kişinin öznel değerlendirmelerinin yanı sıra farklılık gösteren yaşam olayları ya da koşulları ile ilişkili olduğu için değişken bir yapıya sahiptir. Yaşam doyumunun bu değişken yapısı aslında yaşama dair amaçlar edinmeyi kolaylaştırmakta, yaşamı durağan olmaktan çıkarmaktadır (Bouare, 2017). Kişi yaşamında mutlu olmanın, yaşam doyumunu elde etmenin peşinde koşarken aslında yaşamı yaşamaktadır denilebilir. Kendisine amaçlar koymakta, hatta bu amaçları koyarken kendince oluşturduğu standartları, kriterleri fark etmekte ve dolayısıyla kendisini anlamaya yönelik adımlar atmaktadır. Yaşamda doyum yakalanmaya çalışılırken; farkında olunmadan da olsa aslında yaşam ve kimi zaman da mücadele etme öğrenilmektedir.

İçinde bulunulan sosyal yaşamın gereklilikleri sonucunda arkadaş grupları, iş yaşamı ile ilgili gruplar gibi birçok grupla etkileşim halinde olmaktadır ve bu gruplar kişinin duygu ve düşünceleri üzerinde dolayısıyla da yaşama dair değerlendirmelerinde etkili olabilmektedir. Bu etki ile birlikte yaşamda gerçekleşmesi istenilenler ile yaşananlar arasındaki uzaklık ya da yakınlık ve bu mesafeye bağlı olarak, yapılan bilişsel ve duyuşsal değerlendirmeler yaşam doyumunu belirlemektedir (Mutlu, 2012). Yaşam boyunca edinilen deneyimler sonucunda yaşama dair duygu ve düşünceler de gelişmekte ve değişmektedir (Bakalım ve Taşdelen-Karçkay, 2017). Gelişen ve değişen bu duygu ve düşünceler yaşam doyumuna dair algılama üzerinde etkili olmaktadır. Tuzgöl-Dost (2007) yaşam doyumunun bireyin kendi hayatındaki öncelikleri ile birlikte yaşamında yer alan düşünceler ışığında şekillendiğini belirtmektedir. Birey için yaşamın anlamının olması, yaşamdan doyum almasında belirleyici bir faktördür (Yıkılmaz ve Demir-Güdül, 2015). Başka bir deyişle, yaşam doyumunda kişi içinde bulunduğu tüm aile, sağlık, iş, sosyal ağlar veya eğitim gibi yaşam koşullarını göz önüne alıp bir değerlendirme yapmak zorunda değildir. Kişinin kendince önemli olan değişkenleri göz önüne alıp yaptığı bilişsel bir değerlendirme yaşam doyumunu belirtebilmektedir (Yang ve Srinivasan, 2016). Yaşam doyumunun tanımında da yer aldığı gibi kişinin kendi bilişsel ve duyuşsal süzgecinden geçirip yaptığı değerlendirmeler doyumunu belirlediği gibi bu değerlendirmelerdeki kriterler de yine kendi bilişsel ve duyuşsal süzgecinden geçerek belli olmaktadır.

Kültüre ait özellikler, öğeler yaşam doyumuna dair yapılan değerlendirme şeklinde etkili olmaktadır. Örneğin kişilik özelliklerinin üçüncü şahıslara göre belirlendiği kültürlerde duygusal deneyimler yaşam doyumunun önemli bir belirleyicisi/yordayıcısı olarak yer alabilmektedir. Ancak, kolektif öğelerle birlikte var olan bir kimlikte ise bu öğeler, başka bir deyişle, sosyal etkenler yaşam doyumunun önemli bir yordayıcısı olarak da yer alabilmektedir (Suh, Diener, Oishi ve Triandis, 1998). İçinde bulunulan toplum yapısı ve bu yapının sunduğu yaşam standartları, imkanları ile kişinin toplum içindeki sosyal pozisyonu yaşam doyumunu belirleyen önemli etkenlerdir. Toplumsal refahın olması ile birlikte toplum içinde sosyal açıdan eşitliğin olması da yaşam doyumunda önemlidir. Toplumsal refahın yanı sıra insan hakları ve özgürlüğün olduğu toplumlarda, kişiye istediği yaşam

biçimine göre yaşayabilme seçeneğinin sunulması yaşam doyumuna olumlu katkı yapmaktadır (Veenhoven, 1996).

Enerjisi yüksek ve fiziksel sağlığı ile birlikte zihinsel sağlığı iyi olan ve psikolojik sağlamlığı olanların yaşam doyumunun daha yüksek olması beklendiği bir durumdur. Yapılan araştırmalar yaşam doyumunu ile zeka arasında bir ilişki göstermemiştir. Bunun yanı sıra sosyal açıdan yeterli becerilere sahip olma, empati kurabilme özelliğinin olması yaşam doyumunu yüksek olanlarda görülen özellikler olarak belirlenmiştir. Sosyal açıdan güçlü bağların olması, samimi ilişkilerin varlığı ve bu ilişkilerin kalitesi yaşam doyumuna önemli ölçüde etki etmektedir (Veenhoven, 1996).

Alanyazında ulaşılabilen çalışmalar incelendiğinde yaşam doyumunu kavramı ile ilgili belli başlı kuramların yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bu kuramlardan kısaca bahsedilmiştir.

1.3.1. Yaşam Doyumu İle İlgili Kuramlar/Yaklaşımlar:

1.3.1.1. Belli Noktaya Erişme Yaklaşımı:

Mutlulukla birlikte yaşam doyumunu ihtiyaçların giderilmesi ile ilişkili görülmüştür. Kişinin ihtiyaçlarını kendisini tatmin edecek şekilde doyurması beraberinde mutluluğu ve yaşam doyumunu da getirmektedir (Wilson, 1967; akt. Topbaşoğlu, 2016).

1.3.1.2. Etkinlik Yaklaşımı:

Aristotle, etkinlik yaklaşımını söyleyen ilk ve önemli kişilerden biridir. Aristotle'ye göre mutluluk yapılan aktiviteler ve aktivite olarak düşünülebilen hobiler, sosyal etkileşimler ile artmaktadır (Diener, 1984). Sosyal yaşamda yer alan ve yapılan etkinlikler kişinin mutlu olması üzerinde etkilidir. Olumlu duygular

oluşturan etkinlikler kişiyi mutlu etmekte ve yaşam doyumuna katkı sağlamaktadır (Örkün, 2011).

1.3.1.3. Haz ve Acı Yaklaşımı:

Kişinin ihtiyaç ve isteklerini karşılama oranı arttıkça mutlu olma oranı da artmaktadır (Diener, 1984).

1.3.1.4. Yukarıdan Aşağıya-Aşağıdan Yukarıya Yaklaşımı:

Bu yaklaşıma göre yaşamda elde edilen küçük olumlu duygular, yaşantılar bir araya geldiğinde mutluluk meydana gelmektedir (Örkün, 2011).

1.3.1.5. Bağ Yaklaşımı:

Yaşamda karşılaşılan durumlara yüklenen anlamlar, yaşantıları değerlendirme biçimi ve bu yaşantıların bağlandığı durumlar vasıtasıyla hatırlama, bellek, koşullama gibi bilişsel ilkeler bu kuramın dayandığı noktalardır (Örkün, 2011).

1.3.1.6. Yargı Yaklaşımı:

Kişinin yaşamını değerlendiği ölçütler ile gerçekte sahip olduğu koşulları değerlendirmesi sonucunda yaşam doyumunun şekillendiğini belirten bir yaklaşımdır. Gerçekte sahip olunan koşulların değerlendirme ölçütlerinden baskın olması ya da yukarıda olması kişinin yaşam doyumunun da yüksek olduğunu gösterir (Örkün, 2011).

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma grubunu oluşturan bireylere ait demografik özellikler, veri toplama araçları ve araştırmanın yürütülme aşamaları açıklanmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Parasosyal Etkileşim Ölçeği (Parasocial Interaction Scale-PSI), Psikolojik Sağlık – Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (Resilience Scale) ve Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale) veri toplama araçları kısmında açıklanmıştır. Araştırmanın yürütülme aşamalarına ilişkin bilgilere ise işlem kısmında yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırma grubunu, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı bölümlerde eğitim gören 110 erkek (% 24.5) ve 339 kadın (% 75.5) olmak üzere toplam 449 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunda yer alan bireylerden Tablo 2.1.'de belirtildiği gibi 122'si birinci sınıf (% 27.2), 176'sı ikinci sınıf (% 39.2), 150'si üçüncü sınıf (% 33.4) eğitim seviyesindedir ve sınıfını belirtmeyen bir kişi (% .2) bulunmaktadır. Öğrencilerin baba eğitim düzeylerine bakıldığında 100'ünün ilköğretim (% 22.3), 196'sının ortaöğretim (% 43.7), 150'sinin üniversite (% 33.4) eğitimine sahip olduğu ve belirtmeyen üç kişi (% .7) olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 2.1.). Anne eğitim düzeyleri incelendiğinde ise 221'inin ilköğretim (% 49.2), 185'inin ortaöğretim (% 41.2), 37 'sinin üniversite (% 8.2) eğitimine sahip olduğu ve belirtmeyen altı öğrenci (% 1.3) olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 2.1.). Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirleri Tablo 2.1.'de

gösterildiği gibi şu şekildedir; 0-1500 arasında 45 kişi (% 10.0), 1500-3000 arasında 148 kişi (% 33.0), 3000-5000 arasında 167 kişi (% 37.2), 5000 ve üstü aylık gelire sahip 58 kişi (% 12.9) ve belirtmeyen 31 kişi (% 6.9) yer almaktadır.

Bireylere yöneltilen televizyon izleyip izlemediklerine dair soruya Tablo 2.2.'de görüldüğü gibi 376 öğrenci (% 83.7) “evet” cevabı, 68 öğrenci (% 15.1) “hayır” cevabı verirken beş öğrenci (% 1.1) herhangi bir cevap vermemiştir. Tablo 2.2.'de belirtildiği gibi televizyon izleme amaçlarının sorulduğu soruya 365 öğrenci (% 81.3) vakit geçirmek, 57 öğrenci (% 12.7) bilgilenmek cevabı verirken diğer seçeneğini tercih eden 23 öğrenci (% 5.1) ve belirtmeyen dört öğrenci (% .9) olarak yer almaktadır. Haftalık izlenen dizi saatlerine verilen cevaplara bakıldığında ise 1-3 saat arası 228 öğrenci (% 50.8), 3-5 saat arası 119 öğrenci (% 26.5), 5-7 saat arası 55 öğrenci (% 12.2), 7-9 saat arası yirmi üç öğrenci (% 5.1), 9 saat ve fazlası, yirmi öğrenci (% 4.5) yer almakta iken dört öğrencinin (% .9) herhangi bir cevap vermediği görülmektedir (bkz. Tablo 2.2.).

Tablo 2.1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Özellikler

	Araştırma Grubu (n=449)	Yüzde Oranları (%)
Cinsiyet		
Erkek	110	24.5
Kadın	339	75.5
Sınıf Düzeyi		
Birinci sınıf	122	27.2
İkinci sınıf	176	39.2
Üçüncü sınıf	150	33.4
Belirtmeyen	1	.2
Baba Eğitim Durumu		
İlköğretim	100	22.3
Ortaöğretim	196	43.7
Üniversite	150	33.4
Belirtmeyen	3	.7
Anne Eğitim Durumu		
İlköğretim	221	49.2

Ortaöğretim	185	41.2
Üniversite	37	8.2
Belirtmeyen	6	1.3
Ailenin Aylık Gelir Durumu		
0-1500	45	10.0
1500-3000	148	33.0
3000-5000	167	37.2
5000 ve üstü	58	12.9
Belirtmeyen	31	6.9

Tablo 2.2. Araştırma Grubuna Ait Dizi İzleme İle ilgili Sorulara Verilen Cevapların Dağılımı

Araştırma Grubu (n=449)		Yüzde Oranları (%)
Haftalık Dizi İzleme Saati		
1-3 Saat	228	50.8
3-5 Saat	119	26.5
5-7 Saat	55	12.2
7-9 Saat	23	5.1
9 Saat ve Fazlası	20	4.5
Belirtmeyen	4	.9

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada verilerin toplanması için Kişisel Bilgi Formu, Parasosyal Etkileşim Ölçeği-PSÖ (Parasocial Interaction Scale-PSI), Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (Resilience Scale) ve Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale) kullanılmıştır. Ölçeklerin psikometrik özellikleri aşağıda belirtilmiştir:

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu ve aylık gelir olmak üzere demografik özelliklerine yönelik sorular ile televizyon izleme durumu, televizyon izleme amacı, dizi izleme durumu ve dizi izleme saati hakkında sorulardan oluşmaktadır (Bkz. Ek-1).

2.2.2. Parasosyal Etkileşim Ölçeği (PSI; Parasocial Interaction Scale)

Rubin, Perse ve Powell (1985) tarafından geliştirilen parasosyal ilişki/etkileşim ölçeği yirmi maddeden oluşmaktadır. Sonrasında bu yirmi madde, madde analizleri sonucunda daha kullanışlı olacak şekilde on maddeye düşürülmüştür (Rubin ve Perse, 1987).

Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Arda (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasındaki geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını Arda (2006) iki pilot çalışma ile yapmıştır. On dört maddelik ölçek oluşturulurken Rubin ve ark. (1985) geliştirdiği orijinal ölçekten altı madde ve aynı ölçeğin daha kısa versiyonu olan Rubin ve Perse (1987) tarafından geliştirilmiş olan ölçekten sekiz madde alınmıştır. Likert tipinde uyarlanan ölçek 1'den (kesinlikle katılmıyorum) 5'e (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelendirilmiştir. Alfa güvenirligi .94 (M = 2.31 ; SD = 0.96) ile iç tutarlı olarak bulunmuştur. Uyarlanan ölçeğin arkadaşlık, empati ve ilgi duyma olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte yer alan 3., 6., 9., 11. Ve 14. maddeler arkadaşlık alt boyutunda yer alıp güvenilirlik katsayısı .78; 1., 2., 4., 10. Ve 13. maddeler empati alt boyutunda ve güvenilirlik katsayısı .75 ve 5., 7., 8., 11. Ve 12. maddeler ilgi duyma alt boyutunda olup güvenilirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır (Arda, 2006) (Bkz. Ek-2). Bu tez çalışmasının araştırma grubuna yönelik yapılan analiz sonucunda ise parasosyal ilişki ölçeğinin Cronbach alpha değeri .89 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Risk Faktörlerini Belirleme Listesi

Kendini toparlama gücünün belirlenmesine yönelik olarak risk faktörlerine sahip olan bireylerin bulunması için ilgili alanyazının taranması sonucunda otuz maddeden oluşan Risk Faktörlerini Belirleme Listesi oluşturulmuştur (Terzi, 2008b) (Bkz. Ek-3).

2.2.4. Psikolojik Sağlık Ölçeği – Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (Resilience Scale)

Kendini toparlama gücü ya da diğer bir ifadeyle psikolojik sağlık ölçeği (Resilience Scale) Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilmiştir ve yirmi beş maddeden oluşmaktadır (Wagnild ve Young, 1993).

Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Terzi (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizinden Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Yapılan araştırmada bir maddenin bir faktör olarak gösterilmesi için en az .40'lık faktör yüküne sahip olması gerekli olarak kabul edilmiştir. Ayrıca madde seçimi için maddelerin buldukları faktördeki yük değerleri ile diğer faktörlerdeki yük değerleri arasındaki farkın .10 ve daha yukarı olmasına bakılmıştır. Faktör analizinin ilk uygulanması sonucunda 13. ve 26. maddelerin iki faktörde de görece olarak yüksek yük değerine sahip oldukları belirlenmiştir. On üçüncü maddenin yük değeri birinci faktör için .484 ve ikinci faktör için .488; 26. maddenin yük değeri birinci faktör için .459 ve ikinci faktör için .455 olarak bulunmuştur. Her iki faktörde de yüksek yük değerlerine sahip olan 13. ve 26. maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Diğer maddelerin ise faktör yük değerlerinin .40'dan yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuçta kalan yirmi dört madde için faktör analizi tekrar yapılmıştır ve faktörlerin her bir değişken üzerindeki ortak varyansı .469 ile .740 arasında bulunmuştur. Yedili Likert tipinde olan ve yirmi dört maddeden oluşan Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin güvenilirliği ise üç yolla bulunmuştur. İlk olarak yirmi dört maddeye uygulanan faktör analizi sonuçlarından yola çıkarak Cronbach-alpha güvenilirliği hesaplanmıştır ve .82 olarak bulunmuştur. İkinci yol olarak ölçeğin yirmi

dört maddesine madde analizi yapılmıştır. Son olarak da test-tekrar test yöntemi kullanılarak ölçek iki hafta arayla iki kez uygulanmıştır. Sonuçta elde edilen Pearson korelasyon katsayısı .84'tür. Ölçekte ters madde yer almamaktadır (Terzi, 2006) (Bkz. Ek-4). Bu tez çalışmasına ait araştırma grubuna yönelik yapılan analiz sonucunda Cronbach alpha değeri .87 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale)

Diener ve diğ. (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçek İngilizce'den Türkçe'ye çevrilirken geri çevirme yöntemi (back translation) kullanılmıştır ve orijinal hali ile anlamlarının aynı olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısına bakılmıştır. Sonuçta İngilizce ve Türkçe ölçekler arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği incelemek amacıyla faktör analizi; güvenilirliğini belirleme amacıyla ise Cronbach Alpha ve test-tekrar test yöntemleri uygulanmıştır. Faktör analizinin yapılmasında açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Güvenirliğini belirlemek amacı ile yapılan Cronbach Alfa ve test-tekrar test yöntemleri sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .88 ve test-tekrar test güvenirliliği .97 olarak bulunmuştur. Beşli Likert tipinde olan ve beş maddeden oluşan ölçeğin yüksek derecede iç tutarlılığa sahip olduğu belirlenmiştir. (Dağlı ve Baysal, 2016) (Bkz. Ek-5). Bu tez çalışmasının araştırma grubuna ait verilerin analizi sonucunda Cronbach alpha değeri .83 olarak bulunmuştur.

2.3. İŞLEM

Verilerin toplanması için kullanılması planlanan Kişisel Bilgi Formu, Parasosyal Etkileşim Ölçeği, Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği'nin uygulanması için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Ekim 2017-Aralık 2017 tarihleri arasında

Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çeşitli bölümlerde eğitim gören 449 öğrenciye ölçekler sınıf ortamında uygulanmıştır.

Öğrencilere ölçekler uygulanmadan önce yapılan araştırmanın amacı, kişisel bilgilerinin istenmeyeceği, araştırmaya dahil olmalarının gönüllülük esasına dayandığı ve verilen cevapların gizli tutulacağı bilgilendirmesi yapılmıştır. Araştırmaya katılmak için gönüllü olan öğrencilerden ölçekler uygulanmıştır. Öğrencilere araştırma ile ilgili ön bilgi verildikten sonra, ölçeklerin uygulanmasına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bununla ilgili olarak öncelikle demografik bilgi formunda yer alan soruları eksiksiz bir şekilde doldurmaları istenmiştir. Devamında yer alan parasosyal ilişki ölçeğini doldururken en sevdikleri medya karakterini düşünmeleri ve buna göre doldurmaları hatırlatmasında bulunulmuştur. Risk faktörleri belirleme listesinde yer alan maddelerden herhangi biri kendilerinde varsa işaretlemeleri yoksa sıradaki ölçekler olan psikolojik sağlık ve yaşam doyumu ölçeklerini cevaplandırmaları açıklamasında bulunulmuştur. Ölçeklerin öğrenciler tarafından cevaplandırılması ortalama on beş dakika sürmüştür. Katılımlarından dolayı gönüllü öğrencilere teşekkür edilmiş ve ölçeklerin uygulanması sonlandırılmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Bütün değişkenler için betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Dizi karakterleri ile kurulan parasosyal ilişki üzerinde psikolojik sağlık ve yaşam doyumunun etkisinin olup olmadığını göstermek için path analizi yapılmıştır. Ayrıca verilerin analizi için ANOVA yapılmıştır ve t-testinden faydalanılmıştır. Veriler analiz edilirken güven aralığı % 95 olarak alınacaktır. Verilerin analizinde SPSS 23.0 ve LISREL paket programları kullanılmıştır.

3.BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında yapılan analizler ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda betimsel bulgular verildikten sonra parasosyal ilişki kurma durumları öncelikle cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. Daha sonra parasosyal ilişki ile ilgili olduğu düşünülen demografik değişkenler arasındaki ilişki t-testi ve ANOVA analizleri yapılarak araştırılmıştır. Son olarak ise parasosyal ilişki ile psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramlarının arasındaki ilişki path analizi yapılarak incelenmiştir.

3.1. BETİMSEL BULGULAR

Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları toplam puanlara ilişkin betimsel istatistik verileri Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Parasosyal ilişki, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu ölçeklerinden alınan toplam puanlara ilişkin betimsel istatistik sonuçları

	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Standart Sapma
Parasosyal İlişki	1.00	5.00	2.99	.78
Psikolojik Sağlamlık	3.29	6.00	4.650	.46
Yaşam Doyumu	1.00	5.00	3.15	.79

3.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK ANALİZLER

Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları, ilgili ölçekten aldıkları puan doğrultusunda belirlenerek çeşitli demografik değişkenler açısından bu aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır.

3.2.1. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 3.2. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	p
Erkek	110	41.95	10.30	447	0.15	0.88
Kadın	339	41.78	11.10			

Tablo 3.2. de görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırılması için yapılan t testi sonrasında parasosyal ilişkinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($t(447) = 0.15, p > .01$). Buna göre parasosyal ilişki kurmanın kadın ve erkek olma durumuna göre değişiklik göstermediği söylenebilir.

3.2.2. Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre betimsel istatistikleri Tablo 3.3.a'da, parasosyal ilişki ölçeği puanlarının sınıf düzeylerine göre ANOVA sonuçları Tablo 3.3.b'de verilmiştir.

Tablo 3.3.a. Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS
Birinci Sınıf	122	43.82	11.02
İkinci Sınıf	176	41.06	10.84
Üçüncü Sınıf	150	41.09	10.76

Tablo 3.3.a ve Tablo 3.3.b incelendiğinde; analiz sonuçları üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları açısından sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $F(2, 445) = 2.843$, $p > .05$. Başka bir deyişle, üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları, sınıf düzeyine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo 3.3.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	671.017	2	335.508	2.843	.059	Yok
Gruplarıçi	52513.338	445	118.008			
Toplam	53184.355	447				

3.2.3. Anne Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 3.4.a'da, parasosyal ilişki ölçeği puanlarının anne eğitim durumlarına göre ANOVA sonuçları Tablo 3.4.b'de verilmiştir.

Tablo 3.4.a. Anne Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS
İlköğretim	221	42.09	10.62
Ortaöğretim	285	41.78	11.29
Üniversite	37	41.05	10.94

Analiz sonuçlarına bakıldığında anne eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki kurmaları açısından anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir, $F(2, 440) = 0.153$, $p > .05$ (bkz. Tablo 3.4.a ve Tablo 3.4.b).

Tablo 3.4.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	36.494	2	18.247	.153	.858	yok
Gruplarıçi	52577.172	440	119.494			
Toplam	52613.666	442				

3.2.4. Baba Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 3.5.a'da, parasosyal ilişki ölçeği puanlarının baba eğitim durumlarına göre ANOVA sonuçları Tablo 3.5.b'de verilmiştir.

Tablo 3.5.a. Baba Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS
İlköğretim	100	41.54	10.83
Ortaöğretim	196	42.53	10.22
Üniversite	150	41.21	11.65

Tablo 3.5.a ve Tablo 3.5.b'de yer alan bulgular incelendiğinde baba eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki kurmaları açısından anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir, $F(2, 443) = 0.689$, $p > .05$.

Tablo 3.5.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	162.407	2	81.204	.689	.502	yok
Gruplarıçi	52190.250	443	117.811			
Toplam	52352.657	445				

3.2.5. Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin ailelerinin aylık gelir durumlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 3.6.a'da, parasosyal ilişki ölçeği puanlarının ailelerinin aylık gelir durumlarına göre ANOVA sonuçları Tablo 3.6.b'de verilmiştir.

Tablo 3.6.a. Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Aylık Gelir Durumu	N	\bar{X}	SS
0-1500 TL	45	42.93	9.69
1500-3000 TL	148	42.21	10.56
3000-5000 TL	167	40.75	11.32
5000 TL ve üstü	58	40.93	10.24

Analiz sonuçlarına bakıldığında ailelerin aylık gelir durumlarına göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki kurmaları açısından anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir, $F(3, 414) = 0.803$, $p > .05$ (bkz. Tablo 3.6.a ve Tablo 3.6.b).

Tablo 3.6.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	278.190	3	92.730	.803	.492	yok
Gruplarıçi	47779.965	414	115.411			
Toplam	48058.156	417				

3.2.6. Demografik Değişkenlere Yönelik Bulgulara Ait Genel Bir Yorum

Demografik değişkenlere yönelik yapılan analizlerin sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları üzerinde seçilen değişkenlerin hiçbirinin anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı görülmüştür.

3.3. DİZİ İZLEME İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLERE YÖNELİK ANALİZLER

Araştırma grubunu oluşturan kişilere sorulan dizi izleme ilgili değişkenlerden haftalık izlenen dizi saatine göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki kurmaları incelenmiştir.

3.3.1. Haftalık İzlenen Dizi Saatine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin haftalık izlenen dizi saati durumlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 3.7.a'da, parasosyal ilişki ölçeği puanlarının haftalık izlenen dizi saati durumlarına göre ANOVA sonuçları Tablo 3.7.b'de verilmiştir.

Tablo 3.7.a. Haftalık İzlenilen Dizi Saati Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Haftalık İzlenilen Dizi Saati	N	\bar{X}	SS
1-3 Saat	228	41.23	10.41
3-5 Saat	119	42.67	10.61
5-7 Saat	55	40.85	12.10
7-9 Saat	23	42.70	10.08
9 Saat ve Fazlası	20	47.65	12.95

Tablo 3.7.a ve Tablo 3.7.b.'de yer alan analiz sonuçları üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları açısından haftalık izlenilen dizi saatine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $F(4, 440) = 1.953$, $p > .05$. Başka bir deyişle, üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları, haftalık izlenilen dizi saatine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo 3.7.b. Üniversite Öğrencilerinin Parasosyal İlişki Ölçeği Puanlarının Haftalık İzlenilen Dizi Saati Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

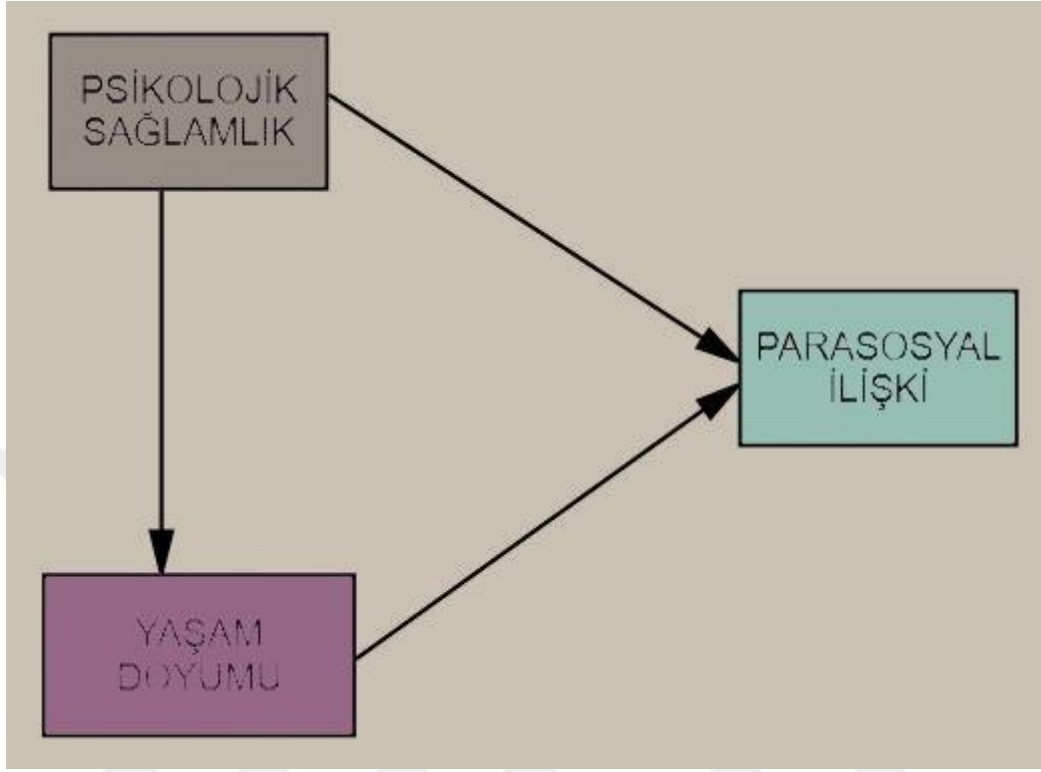
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	909.363	4	227.341	1.953	.101	Yok
Gruplarıçi	51226.615	440	116.424			
Toplam	52135.978	444				

3.4. PATH ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Path analizinde ilgili kuramsal çerçeveler ve yapılan çalışmalar kapsamında hipotez model kurulmaktadır. Daha sonra path analizi yapılmaktadır. Bu bölümde, parasosyal ilişki ile psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramları arasındaki ilişkilerin ortaya konması amacı ile bir model geliştirilmiştir. Elde edilen bulgular da ilgili hipotezlerin tek tek ele alınması yerine oluşturulan hipotez model istatistiksel olarak test edilerek verilmiştir. Buna göre; üniversite öğrencilerinin kurdukları parasosyal ilişki, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu değişkenleri açısından ele alınarak geliştirilen modelin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla path analizi yapılmıştır. Hipotez model ve ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Hipotez modele ilişkin bağımlı değişken parasosyal ilişki, bağımsız değişkenler ise psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumdur. Ayrıca psikolojik sağlamlık üzerinden yaşam doyumu aracı değişken olarak da yer almıştır. Hipotez modelde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu değişkenlerinin parasosyal ilişkiyi yordama güçleri incelenmiştir. Modele göre, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu parasosyal ilişkiyi doğrudan yordamaktadır. Ayrıca, psikolojik sağlamlık ile parasosyal ilişki arasındaki ilişkide yaşam doyumunun dolaylı etkisinin olduğu varsayılmıştır. Hipotez modelde tanımlanan ilişkiler Şekil 3.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Hipotez Model

Şekil 3.1.'de görüldüğü gibi, değişkenler arasındaki tek yönlü oklar öngörülen doğrudan etkileri belirtmektedir. Modele göre psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun doğrudan etkisinin yanı sıra ayrıca psikolojik sağlamlığın yaşam doyumu üzerinden dolaylı etkisinin olduğu varsayılmıştır. Buna göre hipotez modelde yer alan dört parametre aşağıda yazılı olan hipotezlerle açıklanmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordamaktadır.
2. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları parasosyal ilişki kurmalarını yordamaktadır.
3. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları yaşam doyumlarını yordamaktadır.
4. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordamaktadır.

5. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordarken yaşam doyumu faktörünün aracılık gücü vardır.

Bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.8. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri

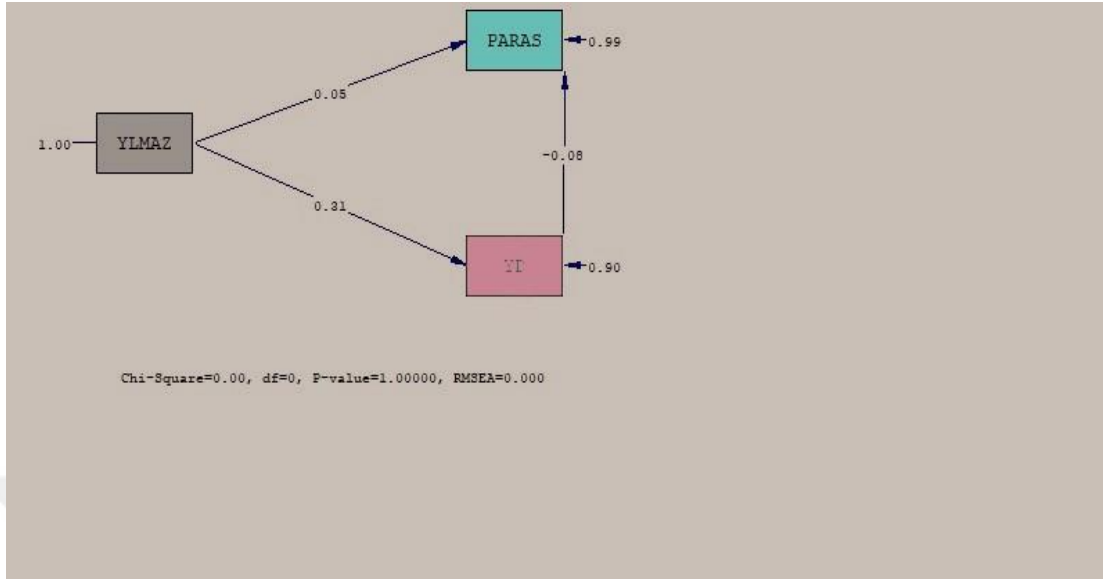
Değişkenler	Parasosyal İlişki	Psikolojik Sağlık	Yaşam Doyumu
Parasosyal İlişki	1	.026	-.066
Psikolojik Sağlık		1	.312**
Yaşam Doyumu			1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon analizi sonucunda parasosyal ilişki ile psikolojik sağlık ve yaşam doyumu arasında ilişki olmadığı, bununla birlikte psikolojik sağlık ile yaşam doyumu arasında orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (bkz. Tablo 3.8).

Bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik korelasyon hesaplanmasının ardından parasosyal ilişkiyi yordamaya yönelik yapılan path analizinin sonuçları aşağıda verilmiştir. Parasosyal ilişki ile ilişkili olan değişkenlerin korelasyon katsayılarına bakıldığında; psikolojik sağlık ile $r = .05$, yaşam doyumu ile $r = -.08$ olduğu görülmüştür. Parasosyal ilişki ile psikolojik sağlık arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu, yaşam doyumu ile arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Şekil 3.2. Model Analizi

Test edilen modele ilişkin elde edilen değerlere bakıldığında, Ki-kare, .00; RMSEA, .00 olarak çıkmıştır. Modele ilişkin uyum katsayılarına bakıldığında model doymuş model olduğu için ilgili uyum katsayılarının (CFI, IFI, NFI, TLI ve RFI) 1.0 olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 3.2.).

Tablo 3.9. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı Ve Toplam Etkisi

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken (Parasosyal İlişki)		
	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Toplam Etkisi
Psikolojik Sağlamlık	.05	-.08	-.13
Yaşam Doyumu	-.08	.00	-.08

Model testi sonucunda çıkan etki puanlarına bakıldığında ise; parasosyal ilişki için psikolojik sağlamlığın .05; yaşam doyumunun -.08 düzeyinde doğrudan etkisinin bulunduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlığın yaşam doyumu üzerinde

.31 düzeyinde doğrudan etkisi bulunmakla birlikte yaşam doyumu üzerinden dolaylı olarak -.08 düzeyinde parasosyal ilişki üzerinde dolaylı bir etkisi bulunduğu söylenebilir (bkz. Tablo 3.9.).

3.4.1. Path Analizine İlişkin Bulguların Genel Yorumu

Path analizi sonucunda elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında, psikolojik sağlık ve yaşam doyumunun üniversite öğrencilerinin kurdukları parasosyal ilişkinin düşük düzeyde yordayıcıları olduğu görülmektedir. Buna göre araştırma soruları arasında yer alan psikolojik sağlamlığın ve yaşam doyumunun parasosyal ilişkiyi yordadığına dair hipotezin doğrulandığı söylenebilir. Ayrıca psikolojik sağlamlığın yaşam doyumu üzerinde orta düzeyde yordama gücüne sahip olması yaşam doyumunun aracılık rolünü kanıtlar niteliktedir denebilir. Buna göre üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumuna göre yaşam doyumu durumu değişmekte ve dolayısıyla parasosyal ilişki kurma durumları da buna göre değişmektedir. Doğrudan etkilere bakıldığında da psikolojik sağlık durumu ve yaşam doyumu durumu ayrı ayrı olarak parasosyal ilişki kurmayı etkilemektedir. Aynı zamanda dolaylı etki aracılığıyla ikisinin birlikte parasosyal ilişki kurmayı etkileme gücü olduğundan da bahsedilebilir. Toplam etkilere bakıldığında negatif yönlü etkilerin parasosyal ilişki üzerinde yordama gücünün olduğu söylenebilir. Psikolojik sağlık ile yaşam doyumu karşılaştırıldığında ise yaşam doyumunun etki gücü bakımından parasosyal ilişki üzerinde daha yüksek düzeyde yordama gücüne sahip olduğu söylenebilir.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma sorularının test edilmesi sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alanyazında yer alan çalışmalar kapsamında tartışılmıştır. Öncelikle çalışmada yer alan demografik değişkenlerin parasosyal ilişki açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçların tartışılmasına, devamında dizi izleme değişkenlerinin parasosyal ilişki açısından karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçlarının tartışılmasına ve son olarak psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumunun parasosyal ilişki üzerindeki yordama gücüne ilişkin path analizi sonuçlarının tartışılmasına yer verilmiştir.

4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Cinsiyet, sınıf düzeyleri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ailenin aylık gelir durumu olmak üzere araştırmanın demografik değişkenlerini oluşturan bu değişkenlere göre oluşturulan gruplar parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırılmıştır ve bu bölümde de ilgili sonuçlar tartışılmıştır.

4.1.1. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Cinsiyete göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasının sonucunda cinsiyet değişkeninin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Buna göre araştırma sorularından biri olan “Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı olarak kadın ve erkek olma durumuna göre parasosyal ilişki kurmanın anlamlı biçimde farklılaşmadığı söylenebilir. Yapılan bu tez çalışmasında kadın katılımcı sayısının erkek katılımcı sayısından fazla olması cinsiyet değişkeninin anlamlı bir fark oluşturmamasında bir sebep olabilir. Bununla birlikte araştırma grubunu oluşturan katılımcıların içinde bulunduğu toplumsal konumun veya yetişme tarzının da anlamlı bir farkın ortaya çıkmamasında etkili olduğu söylenebilir. Sonuç olarak kadın ve erkek olarak cinsiyete dayalı farklılaşmalar toplum içerisinde bariz bir şekilde yer alsa da bu farklılaşmanın parasosyal ilişki kurma üzerinde bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Alanyazına bakıldığında ise yapılan çalışmalar arasında bu bulguyu destekler nitelikte, cinsiyetin parasosyal etkileşim kurma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını gösteren başka çalışmaların da olduğu görülmüştür (Arslan, 2013; Agee, 2014; Kurtin, 2013). Bununla birlikte ulaşılabilir alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde; cinsiyetin, parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı etkisinin ortaya çıktığı çalışmaların da yer aldığı da görülmüştür. Bu çalışmalarda kadınların erkeklerden daha yüksek parasosyal ilişki puanına sahip oldukları ortaya konmuştur (Aytulun, 2015; Cohen, 1997; Cole ve Leets, 1999; Eyal ve Rubin, 2003; Laken, 2009; Schiappa, Allen ve Gregg, 2007). Centeno'nun (2016) yaptığı çalışma sonucunda ise erkeklerin parasosyal ilişki puanı kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Kadın ve erkekler arasında parasosyal ilişki puanlarının bu şekilde farklılaşmasında çalışmanın yapıldığı araştırma grubunun sahip olduğu özelliklerin, araştırmanın konusunun veya araştırmada yer alan değişkenlerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

4.1.2. Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Sınıf düzeylerine göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasının sonucunda sınıf düzeylerinin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Buna göre “Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları sınıf düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?” şeklindeki araştırma sorusunun cevabı olarak sınıf düzeylerine göre parasosyal ilişki kurmalarının farklılaşmadığı söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerinin parasosyal ilişki kurmalarının üzerinde; üniversite yaşamının getirdiği zorluklar, farklı bir ortama uyum sağlayıp yaşama devam ettirme çabaları ve buna bağlı olarak artan sorumlulukları gibi nedenlerden dolayı etkili olanıeceği düşünülmüştür. Ancak araştırma sonucunda sınıf düzeyinin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulgusu elde edilmiştir. Ulaşılabilir alanyazındaki araştırmalara bakıldığında ise parasosyal ilişki kurma ile katılımcıların sınıf düzeylerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

4.1.3. Anne Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların, parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırılmasında anne eğitim durumunun parasosyal ilişki ölçeğinden alınan puan üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. “Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları anne eğitim durumlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?” araştırma sorusunun cevabı olarak üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmalarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı şeklinde ifade edilebilir. Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların büyük çoğunluğunun anne eğitim durumlarının ilköğretim ve ortaöğretim olması ve buna karşın anne eğitim durumu üniversite olan katılımcı sayısının oldukça az olmasının anne eğitim durumunun parasosyal ilişki ölçeğinden alınan puanlar üzerinde etkili bir değişken olmamasına neden olduğu söylenebilir. Ulaşılabilir

alanyazında yer alan parasosyal ilişki ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde katılımcıların anne eğitim durumu ile parasosyal ilişki kurmanın karşılaştırıldığı bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

4.1.4. Baba Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların parasosyal ilişki ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında; baba eğitim durumunun parasosyal ilişki kurmaları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. “Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları baba eğitim durumlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?” araştırma sorusunun cevabı olarak üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmalarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı söylenebilir. Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların baba eğitim durumlarına yönelik dağılımlarına bakıldığında çoğunluğun ortaöğretim durumunda olduğu buna karşın baba eğitim durumu ilköğretim ve üniversite durumunda olan katılımcı sayılarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle katılımcıların baba eğitim durumu dağılımlarının sayıca çok farklılaşmadığı söylenebilir. Katılımcıların parasosyal ilişki ölçeğinden aldıkları puanlar üzerinde baba eğitim durumlarının anlamlı bir farklılık oluşturmamasında ise içinde bulunulan kültürün etkisiyle baba-çocuk ilişkisinin daha sınırlı seviyede olması, babanın çocukla geçirdiği vaktin daha az olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Ulaşılabilir alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde ise katılımcıların baba eğitim durumlarının parasosyal ilişki ölçeğinden aldıkları puan üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

4.1.5. Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Ailelerin aylık gelir durumlarına göre oluşturulan gruplar, parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırıldığında; katılımcıların ailelerinin aylık gelir durumlarının parasosyal ilişki ölçeğinden aldıkları puan üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Araştırmanın sorularından biri olan “Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları ailelerinin aylık gelir durumlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?” sorusunu cevabı olarak üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmalarının ailelerinin aylık gelir durumlarına göre farklılaşmadığı söylenebilir. Bu durum üzerinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların ailelerinin aylık gelirleri açısından oldukça büyük bir çoğunluğunun 1500-3000 TL ve 3000-5000 TL aylık gelire sahip olan grupta olmasının neden olduğu söylenebilir.

Ulaşılabilir alanyazındaki çalışmalara bakıldığında ise; Centeno'nun (2016) yaptığı araştırma sonucunda kişinin kendisi açısından düşük gelir seviyesine sahip olanların daha yüksek parasosyal ilişki puanlarına sahip olduğu bulgusunun yer aldığı, bir başka deyişle Centeno'nun (2016) yaptığı çalışmada gelir seviyesinin parasosyal ilişki durumu üzerinde anlamlı bir farka neden olduğu görülmüştür. Ulaşılabilir alanyazında yer alan araştırmalar incelendiğinde ise ailelerin aylık gelir durumunun parasosyal ilişki kurma üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.2. DİZİ İZLEME İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Araştırmanın televizyon ve dizi izleme ile ilişkili değişkenlerinden haftalık izlenen dizi saatine göre oluşturulan gruplar parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırılmıştır ve bu bölümde ilgili bulgular tartışılacaktır.

4.2.1. Haftalık İzlenen Dizi Saatine Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların haftalık izledikleri dizi saatine göre oluşturulan gruplar, parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırıldığında haftalık izlenen dizi saatinin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle araştırmanın “Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları haftalık izledikleri dizi saatine göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı olarak farklılaşmadığı söylenebilir.

Ulaşılabilir alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde bu çalışmanın bulgusundan farklı olarak dizi izleme süresi ile parasosyal ilişki kurma arasında pozitif yönlü ilişkilerin olduğu görülmektedir. Buna göre Arslan’ın (2013) yaptığı çalışma sonucunda televizyon izleme ile dizi izleme süreleri daha çok olan kişilerin parasosyal ilişki kurma düzeylerinin de doğru orantılı olarak yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka çalışmada Greenwood (2008), televizyon izleme saatinin artmasının parasosyal ilişki kurmada etkili olduğu bulgusunu elde ettiğini belirtmiştir. Schiappa, Allen ve Gregg (2007) de yüksek parasosyal ilişki durumuna sahip olan kişilerin televizyon izleme saatinin de doğru orantılı olarak yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

4.3. PATH ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Araştırma kapsamında kurulan hipotez modelde psikolojik sağlamlık, yaşam doyumu ve parasosyal ilişki kurma arasındaki ilişki durumlarının incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde tartışılacaktır.

Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, yaşam doyumu ve parasosyal ilişki durumları arasındaki ilişkiler path analizi ile incelenmiştir. Buna göre yapılan path analizi sonucunda psikolojik sağlamlık ve yaşam doyum durumlarının parasosyal ilişki kurmaları üzerindeki etki gücünün düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuç araştırmanın “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz

olarak yordamakta mıdır?”, “Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?” ve “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık ve yaşam doyumu durumları parasosyal ilişki kurma düzeylerini yordamakta mıdır?” sorularını düşük düzeyde yordamaktadır şeklinde cevaplanabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte psikolojik sağlamlığın yaşam doyumunu orta düzeyde yordadığı ve yaşam doyumunun psikolojik sağlık ve parasosyal ilişki durumu arasındaki aracılık gücünün var olduğu, araştırmanın “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları yaşam doyumlarını olumlu olarak yordamakta mıdır?” ve “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordarken yaşam doyumu faktörünün aracılık gücü var mıdır?” sorularına bir cevap olarak söylenebilir.

Genel olarak, yapılan path analizinden yola çıkıldığında üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumlarının parasosyal ilişki kurmaları üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Ulaşılabilir alanyazına bakıldığında Horton ve Wohl’un (1956) belirttiği gibi parasosyal ilişki, izleyici ile medya karakteri arasında gelişen tek yönlü ve izleyiciyi gerçek bir ilişki yaşadığı yanılgısına düşürebilen bir ilişki olarak tanımlanmıştır. Kurulan bir parasosyal ilişkide gerçek kişilerarası ilişkilerdeki gibi genel olarak sorumlulukların olmaması, ilişkinin izleyici tarafından yönlendirilebilmesi gibi ilişkiyi sürdürmeyi kolaylaştıran, bununla birlikte kişinin zaman zaman gerçek yaşamdan uzaklaşmasını sağlayan özelliklerinin olması parasosyal ilişki kurmayı farkında olmadan da olsa daha tercih edilebilir hale getirmektedir. Bu durumla ilişkili olarak Terzi’nin (2008a) ifade ettiği gibi, kişinin zorlayıcı yaşantılar karşısında ayakta kalabilme gücü olan psikolojik sağlık durumunun parasosyal ilişki kurma üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Yaşamdaki zorluklarla mücadele edebilen, bu zorluklar karşısında kendini daha kolay toparlayabilen bireylerin sığınacak bir liman olarak parasosyal ilişkiyi daha az kuracakları düşünülmektedir. Yapılan bu tez çalışmasında katılımcıları oluşturan araştırma grubunun içinde bulunduğu yaşam koşulları, gelişim dönemi özellikleri, katılımcılar için risk faktörünün varlığının az olması gibi nedenlerden dolayı psikolojik sağlamlığın parasosyal ilişki üzerindeki yordama gücünün düşük çıkmış olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Fischer’in (2009) belirttiği gibi kişinin içinde bulunduğu yaşama, yaşamının olanak ve sınırlılıklarına ilişkin yaptığı genel bir değerlendirme olarak tanımlanan yaşam doyumunun hem psikolojik sağlık hem

de parasosyal ilişki üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ulaşılabilir alanyazında yer alan Ülker-Tümlü ve Recepoğlu'nun (2013) yapmış olduğu çalışma sonucunda psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Benzer şekilde Abolghasemi ve Taklavi-Varaniyab'ın (2010) ve yapmış olduğu araştırma sonucunda psikolojik sağlamlığın artmasının kişinin yaşam doyumunun artmasına etki ettiği ortaya çıkmıştır. Akbar, Akram, Ahmed, Hussain, Lal ve Ijaz'ın (2014) yaptığı araştırma sonucunda da diğerlerine benzer şekilde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu çalışmaların bulguları psikolojik sağlamlığın yaşam doyumu üzerindeki yordama gücünü destekler niteliktedir. Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireylerin yaşamın zorlukları karşısında ayakta kalabilme gücünün, yaşama dair umudun yüksek olması ve dolayısıyla yaşam doyumunun yüksek olması yaşama pozitif bakış açısıyla bakabilme, yaşamı daha olumlu bir bakış açısı ile değerlendirebilme ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte yaşam doyumu düzeyi yüksek olan kişilerin parasosyal ilişki kurma eğilimlerinin daha düşük olması beklendik bir durum olarak söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgu yaşam doyumunun psikolojik sağlamlığa göre parasosyal ilişki üzerinde daha yüksek bir etki gücüne sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca yaşam doyumunun psikolojik sağlamlık üzerinden aracılık gücünün olduğu ve parasosyal ilişki durumunu etkilediğinin ortaya çıkmasının yanısıra bu bulgunun psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi de kanıtlar nitelikte olduğu söylenebilir. Ulaşılabilir alanyazındaki parasosyal ilişki ile ilgili çalışmalar incelendiğinde ise; psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramları ile parasosyal ilişki/etkileşim kavramı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

SONUÇ

Yapılan bu tez çalışmasında temel amaç, parasosyal ilişki kurma üzerinde etkili olan değişkenleri ortaya çıkarmak ve bu değişkenlerin parasosyal ilişkiyi yordama güçleri hakkında bilgi edinmektir. Bu amaçlar doğrultusunda ilk olarak araştırmanın demografik değişkenlerini oluşturan; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile aylık gelir miktarı ile bağlantılı olarak geliştirilen parasosyal ilişki durumunun bu değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bunun için t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan bu analizler sonucunda araştırmada kullanılan tüm demografik değişkenlerin üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Araştırmada ikinci olarak ise dizi izleme değişkenleri ile ilgili sorulara yönelik tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Televizyon ve dizi izleme değişkenleri ile ilgili olan haftalık izlenen dizi saatine ilişkin soruya dair elde edilen bulgular incelendiğinde en fazla dizi izleme saatine sahip olan katılımcıların beklendik bir şekilde daha yüksek parasosyal ilişki durumuna sahip olmalarına karşın anlamlı bir farkın olmadığı bulgusu elde edilmiştir. İzlenen dizilerin kişileri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal açıdan etkilemesinin beklendik bir durum olmasıyla birlikte sanal bir gerçeklik veya hayali bir arkadaşlık kurma durumu olarak da tanımlanabilen parasosyal ilişkinin, izlenen dizi saatinin artması doğrultusunda gerçek dünya ve gerçek kişilerarası ilişkilerden uzaklaşılmasıyla daha kolay kurulmasına bir dayanak oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bir ile beş saat arasında haftalık dizi izleme süresine sahip olmalarının dizilerin yaşamın ayrılmaz olarak nitelendirilebilir bir parçası olduğunu kanıtlar nitelikte olduğu ifade edilebilir. Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin içinde buldukları gelişim dönemlerinin ve kişilerarası yaşantılarının dizi izlemeyi daha tercih edilir hale getirdiği, dolayısıyla parasosyal ilişki geliştirmelerinin ve geliştirdikleri

parasosyal ilişki ile yaşamlarını daha anlamlı hale geldiğini hissetmelerinin beklendik olduğu söylenebilir.

Son olarak araştırmanın ana değişkenleri olan psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu değişkenlerinin katılımcıların parasosyal ilişki kurmalarını yordama güçleri yapılan path analizi ile incelenmiştir. Path analizi sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik sağlamlığın parasosyal ilişki üzerinde doğrudan ve yaşam doyumu aracı değişkeni yolu ile düşük düzeyde bir yordama gücüne sahip olduğu görülmüştür. Bu durum üzerinde katılımcıların üniversite öğrencilerinden oluşmasının bir etkisi olduğu dolayısıyla yaşamda karşılaşılan zorlukların veya sahip olunan risk faktörlerinin daha sınırlı olmasının etkili olduğu söylenebilir. Yaşam doyumunun ise parasosyal ilişki üzerinde psikolojik sağlamlığa göre daha yüksek düzeyde bir yordama gücüne sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir. Buna göre yaşamına dair genel değerlendirmesi sonucunda olumsuz yaşantılarının daha fazla olduğunu düşünen yaşam doyumu düşük olan kişilerin bu eksiklik duygusunu kapatmak ve kendilerini tatmin etmek amacıyla parasosyal ilişki kurma durumlarının da beklendik bir şekilde daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca psikolojik sağlamlığı yüksek olan kişilerin yaşamdan daha fazla doyum aldıkları dolayısıyla da parasosyal ilişki durumlarının da daha düşük olması beklendik bir durum olarak ifade edilebilir.

Öneriler Ve Araştırmanın Sınırlılıkları

Parasosyal ilişki/etkileşim kavramının ülkemizde oldukça yeni bir kavram olması ve bu kavram ile ilgili yapılan çalışmaların sayılı olması yurtdışında yapılan oldukça fazla olan çalışmaların varlığı düşünüldüğünde dikkat çekici bir durumdur. Özellikle medyanın ve medya ürünleri olan televizyonun ve dizilerin kitleleri etkileme gücünün olduğu, bununla birlikte bu medya ürünleri karşısında geçirilen zamanın oldukça fazla olmasının bu etki gücünü artırdığı, dolayısıyla parasosyal ilişki gelişimini kolaylaştırdığı düşünüldüğünde bu kavramın ele alınması ve araştırılması gereken önemli bir kavram olduğu görülmektedir. Bu açıdan bu çalışmanın ülkemizde yapılan sınırlı sayıda araştırmalardan olması, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu değişkenleri ile parasosyal ilişki kavramının

incelenmesi açısından ise bir ilk olma özelliği taşıması yapılan bu araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin, içinde buldukları gelişimsel dönem özellikleri ve sosyal yaşamları ele alındığında parasosyal ilişki geliştirmeleri açısından ele alınması gereken önemli bir grup olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kişilerin gerçek yaşamda yer alan zorluklarla başa çıkabilme becerilerinin ve yaşamdan aldıkları doyum durumlarının hayali olarak da olsa yaşamak ve elde etmek istedikleri her şeye ulaşma olanağı sağlayan dizilerdeki medya karakterlerinin yaşantıları ile sağlayabilmelerinin bu değişkenler açısından parasosyal ilişki durumunun ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmanın bu güçlü yanlarının yanı sıra sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu açıdan araştırma grubunun sadece üniversite öğrencilerinden oluşması diğer gruplar açısından karşılaştırma yapma olanağını ortadan kaldırmaktadır. Çeşitli yaş gruplarında veya gelişim dönemlerinde bulunan kişiler arasında bu şekilde bir araştırma yapılmasının alanyazındaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte araştırmanın demografik değişkenlerinin dağılımının daha eşit olduğu araştırma grubunda bu araştırmanın yapılmasının daha sağlıklı bulguların elde edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın bir başka sınırlılığı ise izlenen dizi türlerinin belirlenmemiş olmamasıdır. İzlenen dizi türünün parasosyal ilişki durumu üzerinde etkisinin var olup olmamasının araştırılması da önemli bir bulgu sağlayacaktır.

Tüm bunlarla birlikte psikolojik sağlamlık kavramının parasosyal ilişki kavramını yordama gücü beklendiğinden daha düşük çıkmıştır. Bu açıdan da yaşamın daha farklı gelişim dönemlerinde yer alan kişilerden oluşan araştırma grupları üzerinde bu araştırmanın yapılması daha karşılaştırılabilir ve genellenebilir bulguların elde edilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abolghasemi, A. and Taklavi-Varaniyab, S. (2010). Resilience and perceived stress: predictors of life satisfaction in the students of success and failure. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 748-752. Doi: 10.1016/j.sbspro.2010.07.178
- Adam, A. and Sizemore, B. (2013). Parasocial romance: A social exchange perspective. *An International Journal on Personal Relationships*, 7 (1), 12-25. Doi: 10.5964/ijpr.v7i1.106
- Adams, G.A., King, L.A. and King, D.W. (1996). Relationships of job and family involvement, family social support, and work-family conflict with job and life satisfaction. *Journal of Applied Psychology*, 81 (4), 411-420.
- Agee, M.E. (2014). *I Listen to You Every Day: Parasocial Relationships and Self-Disclosure in Christian Radio*. (Unpublished Master's Thesis). Texas University, Arlington.
- Akbar, M. , Akram, M., Ahmed, M., Hussain, M. S., Lal, V. and Ijaz, S. (2014). Relationship between resilience and life satisfaction among nomadic. *International Journal of Innovation and Applied Studies*, 6 (3), 515-529.
- Akçit, V. ve Barutçu, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun incelenmesi: Honaz Meslek Yüksekokulu örneği. *Route Educational and Social Science Journal*, 4 (6), 115-126.
- Arda, S. (2006). *Predictors of Parasocial Interaction with the Favorite and the Least Desirable Characters Portrayed in Tv Serials*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Arslan, Ö. (2013). *TV Dizilerinde Yer Alan Karakterler İle Kurulan Parasosyal Etkileşim: Bağlanma Biçimleri ve Yalnızlık Açısından Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 44 (5), 73-82.
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (ÇPSÖ-12) psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16 (1), 1-12.
- Ashe, D. D. and McCutcheon, L. E. (2001). Shyness, loneliness, and attitude toward celebrities. *Current Research in Social Psychology*, 6 (9), 124-133.
- Atak, H. (2011). Yetişkinliğe geçiş yıllarında sigara içme davranışının psikososyal belirleyicileri ve sigara içmenin yaşam doyumu ve öznel iyi oluşla ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 14, 29-43.
- Auter, P. J. and Palmgreen, P. (2000). Development and validation of a parasocial interaction measure: The audience-persona interaction scale. *Communication Research Reports*, 17 (1), 79-89. Doi: 10.1080/08824090009388753
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 115-129.
- Aytulun, G. (2015). *Ergenlerde Parasosyal Etkileşim: İnternette Gerçek Benlik, Kendilik Algısı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bakalım, O. ve Taşdelen-Karkçay, A. (2017). Effect of group counseling on happiness, life satisfaction and positive-negative affect: A mixed method study. *Journal of Human Sciences*, 14 (1), 624-632.
- Ballantine, P. W. and Martin, B. A. S. (2005). Forming parasocial relationships in online communities. *Advances in Consumer Research*, 32, 197-201.

- Bond, B. J. and Calvert, S. L. (2014). A model and measure of US parents's perceptions of young children's parasocial relationships. *Journal of Children and Media*, 8 (3), 286-304. Doi: 10.1080/17482798.2014.890948
- Bouare, O. (2017). Comparing countries' life satisfaction and their level curve of life satisfaction over time: An analytical framework. *Psychology*, 8, 2346-2376. Doi: 10.4236/psych.2017.814148
- Boysan, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Branch, S. E., Wilson, K. M. and Agnew, C. R. (2013). Committed to oprah, homer, or house: Using the investment model to understand parasocial relationships. *Department of Psychological Sciences Faculty Publications*, 63, 1-36.
- Brown, W. J. and Basil, M. D. (2010). Parasocial interaction and identification: Social change processes for effective health interventions. *Health Communication*, 25, 601-602. Doi: 10.1080/10410236.2010.496830
- Brunick, K. L., Putnam, M. M., McGarry, L. E., Richards, M. N. and Calvert, S. L. (2016). Children's future parasocial relationships with media characters: the age of intelligent characters. *Journal of Children and Media*, 10 (2), 181-190. Doi: 10.1080/17482798.2015.1127839
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri (Geliştirilmiş 19. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Calvert, S. L., Richards, M. N. and Kent, C. C. (2014). Personalized interactive characters for toddlers' learning of seriation from a video presentation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 35, 148-155.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 43-65.

- Centeno, D. D. G. (2016). Celebrities' parasocial interaction and relationships: Predictor of voting preference towards endorsed political candidates. *Philippine Management Review*, (23), 53-68.
- Chen, C.-P. (2016). Forming digital self and parasocial relationships on YouTube. *Journal of Consumer Culture*, 16 (1), 232-254. Doi: 10.1177/1469540514521081
- Civitçi, A. (2012). Üniversite öğrencilerinde genel yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişki. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 321-336.
- Coddaire, C.P, (2015). *Correlates of Parasocial Interactions Across Various Media Figures*. (Unpublished Dissertation). University of Vermont, United States.
- Cohen, J. (1997). Parasocial relations and romantic attraction: Gender and dating status differences. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 41 (4), 516-529. Doi: 10.1080/08838159709364424
- Cohen, J. (2001). Defining identification: A theoretical look at the identification of audiences with media characters. *Mass Communication & Society*, 4 (3), 245-264.
- Cohen, J. (2003). Parasocial breakups: Measuring individual differences in responses to the dissolution of parasocial relationships. *Mass Communication and Society*, 6 (2), 191-202. Doi: 10.1207/S15327825MCS0602_5
- Cohen, J. (2004). Parasocial break-up from favorite television characters: The role of attachment styles and relationship intensity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21 (2), 187-202. Doi: 10.1177/0265407504041374
- Cole, T. and Leets, L. (1999). Attachment styles and intimate television viewing: Insecurely forming relationships in a parasocial way. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16 (4), 495-511.
- Coleman, J. and Hagell, A. (2007). The nature of risk and resilience in adolescence. John Colemann & Ann Hagell (Ed.), *Adolescence, Risk and Resilience: Against The Odds* (s. 1-16). John Willey&Sons, Ltd., England.

- Cummins, R.A. (1996). The domains of life satisfaction: An attempt to order chaos. *Social Indicators Research*, 38 (3), 303-328.
- Çetrez İşcan, G. ve Malkoç, A. (2017). Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin umut düzeylerinin başa çıkma yeterliği ve yılmazlık açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 7 (7), 120-127.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumunu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik alışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 59 (5), 1250-1262.
- Dem, U., Swartz, M., Mirecki, I. and Barak, Y. (2016). Physicians' life satisfaction in Bhutan: A nationwide survey. *Open Journal of Psychiatry*, 6, 119-124.
- Demerouti, E., Bakker, A.B., Nachreiner, F. and Schaufeli, W.B. (2000). A model of burnout and life satisfaction amongst nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 32 (2), 454-464.
- Derrick, J. L., Gabriel, S. and Tippin, B. (2008). Parasocial relationships and self-discrepancies: Faux relationships have benefits for low self-esteem individuals. *Personal Relationships*, 15, 261-280.
- Dibble, J. L., Hartmann, T. & Rosaen, S. F. (2016). Parasocial interaction and parasocial relationship: Conceptual clarification and a critical assessment of measures. *Human Communication Research*, 42, 21-44.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95 (3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Diener, E., Suh, E. and Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 1-24.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being the science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43. Doi: 10.1037//0003-066X.55.1.34
- Dikmen, A. A. (1995). *İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Doğan, T. (2006a). Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin “maneviyat” ve “serbest zaman” boyutlarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 1-16.
- Doğan, T. (2006b). Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 120-129.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: ilköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim*, (194), 5-30.
- Erarslan, Ö. (2014). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlık ile depresif belirtiler ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkide benlik saygısı, pozitif dünya görüşü ve umudun aracı rolünün incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenler için öznel iyi oluşu artırma stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (33), 81-88.
- Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). Ergen öznel iyi oluşunun öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (37), 170-181.
- Esen-Aktay, T. (2010). *Risk altındaki ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin kendini toparlama güçlerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eyal, K. and Cohen, J. (2006). When good friends say goodbye: A parasocial breakup study. *Journal of Broadcasting Electronic Media*, 50 (3), 502-523. Doi: 10.1207/s15506878jobem5003_9
- Fischer, J. A. (2009). Subjective well-being as welfare measure: Concepts and methodology. Munich Personal RePEc Archive, 1-42. (<https://mpra.ub.uni-muenchen.de/16619/>)

- Frederick, E. L., Lim, C.H., Clavio, G. And Walsh, P. (2012). Why we follow: An examination of parasocial interaction and fan motivations for following athlete archetypes on Twitter. *International Journal of Sport Communication*, 5, 481-502.
- Frijters, P., Haisken-DeNew, J.P. and Shields, M.A. (2004). Money does matter! Evidence from increasing real income and life satisfaction in East Germany following reunification. *The American Economic Review*, 94 (3), 730-740.
- Fuhrer, M.J., Rintala, D.H., Hart, K.A., Clearman, R. And Young, M.E. (1992). Relationship of life satisfaction to impairment, disability, and handicap among persons with spinal cord injury living in the community. *Arch Phys Med Rehabil*, 73, 552-557.
- Gardner, W. L. & Knowles, M. L. (2008). Love makes you real: Favorite television characters are perceived as “real” in a social facilitation paradigm. *Social Cognition*, 26 (2), 156-168.
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., Signorielli, N. & Shanahan, J. (2002). Growing up with television: Cultivation processes. Jennings Bryant & Dolf Zillmann (Ed.), *Media Effects Advances in Theory and Research (Second Edition)* (s.43-67). Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Giles, D. C. (2002). Parasocial interaction: A review of the literature and a model for future research. *Media Psychology*, 4 (3), 279-305. Doi: 10.1207/S1532785XMEP0403_04
- Giles, D. C. and Malbty, J. (2004). The role of media figures in adolescent development: Relations between autonomy, attachment, and interest in celebrities. *Personality and Individual Differences*, 36, 813-822. Doi: 10.1016/S0191-8869(03)00154-5
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (28), 113-128.

- Gleason, T. R., Theran, S. A. and Newberg, E. M. (2017). Parasocial interactions and relationships in early adolescence. *Frontiers in Psychology*, 8 (255), 1-11. Doi: 10.3389/fpsyg.2017.00255
- Gleich, U. (1997). Parasocial Interaction with People on the Screen. P. Winterhoff-Spurk & T.H.A.Van Der Voort (Ed.), *New Horizons in Media Psychology: Research Co-operation and Projects in Europe* içinde (s.35- 55). Opladen, Germany.
- Gola, A. A. H., Richards, M. N., Lauricella, A. R. and Calvert, S. L. (2013). Building meaningful parasocial relationships between toddlers and media characters to teach early mathematical skills. *Media Psychology*, 16 (4), 390-411. Doi: 10.1080/15213269.2013.783774
- Gökçe, H.(2008). *Serbest zaman doyumunun yaşam doyumunu ve sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Greenwood, D. N. (2008). Television as escape from self: Psychological predictors of media involvement. *Personality and Individual Differences*, 44, 414-424. Doi: 10.1016/j.paid.2007.09.001
- Gündoğar, D., Gül, S.S., Uskun, E., Demirci, S. Ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Hartmann, T. & Goldhoorn, C. (2011). Horton and Wohl revisited: Exploring viewers' experience of parasocial interaction. *Journal of Communication*, 61 (2011), 1104-1121.
- Hartmann, T., Stuke, D. & Daschmann, G. (2008). Positive parasocial relationships with drivers affect suspense in racing sport spectators. *Journal of Media Psychology*, 20 (1), 24-34. Doi: 10.1027/1864-1105.20.1.24
- Headey, B. and Wearing, A. (1992). *Understanding happiness: A theory of subjective well-being*. Longman Cheshire, Australia.

- Hoffner, C. (2008). Parasocial and online social relationships. Sandra L. Calvert & Barbara J. Wilson (Ed.), *The Handbook of Children, Media, and Development* (s. 309-333). Blackwell Publishing, UK.
- Horton, D. and Wohl, R. R. (1956). Mass Communication and Para-social Interaction: Observations on intimacy at a distance. *Psychiatry, 19*, 215-229.
- Hoyle, R. (1995). *Structural Equation Modeling*. United States of America: Sage Publications.
- Hu, M. (2015). The influence of a scandal on parasocial relationship, parasocial interaction, and parasocial breakup. *American Psychological Association, 5* (3), 217-231.
- Jenkins, J. K. (2016). *The relationship between resilience, attachment, and emotional coping styles*. (Unpublished Master's Thesis). Old Dominion University, The United States.
- Jones, K.A. (2013). *Assessing parasocial interactions and relationships in real time*. (Unpublished Master Thesis). Ohio State University, Columbus.
- Judge, T.A., Locke, E.A., Durham, C.C. and Kluger, A.N. (1998). Dispositional effects on job and life satisfaction: The role of core evaluations. *Journal of Applied Psychology, 83* (1), 17-34.
- Kararımk, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3* (26), 129-142.
- Kararımk, Ö. (2007). *Investigation of personal qualities contributing to psychological resilience among earthquake survivors: A model testing study*. (Unpublished Master's Thesis). Middle East Technical University The Department of Educational Sciences, Ankara.
- Kararımk, Ö. ve Güloğlu, B. (2014). Deprem deneyimi yaşamış yetişkinlerde bağlanma modeline göre psikolojik sağlamlığın açıklanması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43* (2), 01-18. Doi: 10.14812/cufej.2014.010

- Kaya, Ö. S. ve Demir, E. (2017). Kendini toplama gücü ve stresle başa çıkma stratejilerinin mutluluk düzeyini yordama gücü. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 18-33.
- Kim, J. and Song, H. (2016). Celebrity's self-disclosure on Twitter and parasocial relationships: A mediating role of social presence. *Computers in Human Behavior*, 62, 570-577. Doi: 10.1016/j.chb.2016.03.083
- Klimmt, C., Hartmann, T. & Schramm, H. (2006). Parasocial interactions and relationships. (Erişim Tarihi: 22.09.2017). <https://www.researchgate.net/publication/307905145>
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurtin, K. S. (2013). *Parasocial and School Relationships of Pre-school Children*. (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Connecticut, USA.
- Labrecque, L. I. (2014). Fostering consumer-brand relationships in social media environments: The role of parasocial interaction. *Journal of Interactive Marketing*, 28, 134-148.
- Laken, A. R. (2009). *Parasocial relationships with celebrities: An illusion of intimacy with mediated friends*. (Unpublished Master's Thesis). Nevada University, Las Vegas.
- Lawry, C. A. (2013). *The Role of Parasocial Interaction and Social Media Participation in the Two-Step Flow of Communication*. (Unpublished Doctor Degree Thesis). The University of Arizona, Tucson.
- Lucas, R.E., Clark, A.E., Georgellis, Y. and Diener, E. (2004). Unemployment alters the set point for life satisfaction. *American Psychological Society*, 15 (1), 8-13.
- Lueck, J. A. (2012). *Friend-Zone with benefits: The Parasocial advertising of Kim Kardashian*. (Unpublished Master's Thesis). The University of Southern Mississippi, Minneapolis.

- Madison, T. P. & Porter, L. V. (2016). Cognitive and imagery attributes of parasocial relationships. *Imagination, Cognition and Personality: Consciousness in Theory, Research, and Clinical Practice*, 35 (4), 359-379. Doi: 10.1177/0276236615599340
- Masten, A. S. and Reed, M. G. J. (2002). Resilience in development. C. R. Synder & Shane J. Lopez (Ed.), *Handbook of Positive Psychology* (s. 74-88). Oxford University Press, New York.
- Miller, D. and Daniel, B. (2007). Competent to cope, worthy of happiness? How the duality of self-esteem can inform a resilience-based classroom environment. *School Psychology International*, 28 (5), 605-622. Doi: 10.1177/0143034307085661
- Morsünbül, Ü. (2014). İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, yalnızlık ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 11 (1), 357-372, doi: 10.14687/ijhs.v11i1.2727
- Moyer-Guse, E. and Nabi, R. L. (2010). Explaining the effects of narrative in an entertainment television program: Overcoming resistance to persuasion. *Human Communication Research*, 36, 26-52.
- Mutlu, Z. (2012). *Yaşlı bireylerde yaşam tatmini ve sosyal destek ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oktan, V. (2012). Psikolojik sağlamlığın gelişiminde bir moderator olarak umut. *International Journal of Human Sciences*, 9 (2), 1-11.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.
- Örkün, Ü. (2011). *Tekstil sektörü mavi yaka çalışanlarının yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin iş doyumu tarafından yordanması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Öz, F. ve Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlık. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 82-89.
- Özer, E. ve Deniz, M. E. (2014). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zeka açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 13 (4), 1240-1248. Doi: 10.17051/io.2014.74855
- Özgür, G., Babacan Gümüş, A. ve Durdu, B. (2010). Evde ve yurttan kalan üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1 (1), 25-32.
- Pavot, W. and Diener, E. (2008). The satisfaction with life scale and the emerging construct of life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 3 (2), 137-152. Doi: 10.1080/17439760701756946
- Perse, E. M. and Rubin, R. B. (1989). Attribution in social and parasocial relationships. *Communication Research*, 59 (16), 59-77. Doi: 10.1177/009365089016001003
- Phelps, C. (2011). *Parasocial Relationships and Social Media Usage*. (Unpublished Master's Thesis). College of Liberal Arts, United States.
- Pietrzak, R. H. and Southwick, S. M. (2011). Psychological resilience in OEF-OIF Veterans: Application of a novel classification approach and examination of demographic and psychosocial correlates. *Journal of Affective Disorders*, 133, 560-568. Doi: 10.1016/j.jad.2011.04.028
- Rosaen, S. F. and Dibble, J. L. (2008). Investigating the relationships among child's age, parasocial interactions, and the social realism of favorite television characters. *Communication Research Reports*, 25 (2), 145-154. Doi: 10.1080/08824090802021806
- Rubin, A. M., Perse, E. M. & Powell, R. A. (1985). Loneliness, parasocial interaction, and local television news viewing. *Human Communication Research*, 12 (2), 155-180.
- Rubin, A. M. and Perse, E. M. (1987). Audience activity and soap opera involvement: A uses and effects investigation. *Human Communication Research*, 14 (2), 246-268.

- Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychopathology*, 24, 335-344. Doi: 10.1017/S0954579412000028
- Schiappa, E., Gregg, P. B. and Hewes, D. E. (2005). The parasocial contact hypothesis. *Communication Monographs*, 72 (1), 92-115. Doi: 10.1080/0363775052000342544
- Schiappa, E., Allen, M. and Gregg, P. B. (2007). Parasocial relationships and television: A meta-analysis of the effects. Raymond W. Preiss, Barbara Mae Gayle, Nancy Burrell, Mike Allen & Jennings Bryant (Ed.), in *Mass Media Effects Research Advances Through Meta-Analysis* (s. 301-314). Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Schramm, H. and Hartmann, T. (2008). The PSI-Process Scales. A new measure to assess the intensity and breadth of parasocial processes. *Communications*, 33, 385-401. Doi: 10.1515/COMM.2008.025
- Stehr, P., Rössler, P., Leissner, L. and Schönhardt, F. (2015). Parasocial opinion leadership media personalities' influence within parasocial relations: Theoretical conceptualization and preliminary results. *International Journal of Communication*, 9, 982-1001.
- Stever, G. S. (2009). Parasocial and social interaction with celebrities: Classification of media fans. *Journal of Media Psychology*, 14 (3), 1-39.
- Suh, E., Diener, E., Oishi, S. and Triandis, H. C. (1998). The shifting basis of life satisfaction judgments across cultures: Emotions versus norms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (2), 482-493.
- Tatlılıoğlu, K. (2015). Üniversite öğrencilerinin aylık gelir ve harcama düzeyi ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Bingöl Üniversitesi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (55), 1-15.
- Terzi, Ş. (2006). Kendini toparlama gücü ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26 (3), 77-86.

- Terzi, Ş. (2008a). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 1-11.
- Terzi, Ş. (2008b). Üniversite öğrencilerinde kendini toplama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Terzi, Ş. (2013). Secure attachment style, coping with stress and resilience among university students. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2 (1), 101-114.
- Thorson, K.S. and Rodgers, S. (2006). Relationships between blogs as EWOM and interactivity, perceived interactivity, and parasocial interaction. *Journal of Interactive Advertising*, 6 (2), 34-44, doi: 10.1080/15252019.2006.10722117
- Topbaşoğlu, T. (2016). *Yaşam doyumunun yordayıcısı olarak öfke ve affetme: Affetmenin düzenleyici rolü.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Tsay-Vogel, M. and Schwartz, M. L. (2014). Theorizing parasocial interactions based on authenticity: The development of a media figure classification scheme. *Psychology of Popular Media Culture*, 3 (2), 66-78. Doi: 10.1037/a0034615
- Tsiotsou, R. H. (2015). The role of social and parasocial relationships on social networking sites loyalty. *Computers in Human Behavior*, 48, 401-414.
- Tuzgöl Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 132-143.
- Tümkaya, S., Hamarta, E., Deniz, M.E., Çelik, M. ve Aybek, B. (2008). Duygusal zeka mizah tarzı ve yaşam doyumunu: Üniversite öğretim elemanları üzerine bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30 (3), 1-18.
- Uçan, A. ve Kıran-Esen, B. (2015). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının toplumsal konum ile ilgili risk alma değişkenine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 288-299. Doi: 10.17860/efd.22192

- Ungar, M. (2008). Putting resilience theory into action: Five principles for intervention. Linda Liebenberg & Michael Ungar (Ed.), in *Resilience in Action: Working With Youth Across Cultures and Contexts* (s. 17-36). University of Toronto Press, London.
- Ülker-Tümlü, G. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (3), 205-213. Doi: 10.5961/jhes.2013.078
- Veenhoven, R. (1996). Developments in satisfaction research. *Social Indicators Research*, 37 (1), 1-46.
- Vonderohe, B. M. (2016). Twitter's role in the disclosure of parasocial relationships. *UW-L Journal of Undergraduate Research*, 1-15.
- Wagnild, G. And Young, H.M. (1993). Development and psychometric evaluation of the resilience scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1, 165-178.
- Ward, J. (2016). A content analysis of celebrity Instagram posts and parasocial interaction. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 7 (1), 44-51.
- Wright, M. O., Masten, A. S. and Narayan, A. J. (2013). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. Sam Goldstein & Robert B. Brooks (Ed.), in *Handbook of Resilience in Children* (s. 15-37). Springer Science&Business Media, New York.
- Yang, C. and Srinivasan, P. (2016). Life satisfaction and the pursuit of happiness on twitter. *Plos One*, 11 (3), 1-30. Doi: 10.1371/journal.pone.0150881
- Yıkılmaz, M. ve Demir Güdül, M. (2015). Üniversite öğrencilerinde yaşamda anlam, bilinçli farkındalık, algılanan sosyo-ekonomik düzey ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *Ege Eğitim Dergisi*, 2 (16), 297-315.
- Yuan, C. L., Kim, J. and Kim, S. J. (2016). Parasocial relationship effects on customer equity in the social media context. *Journal of Business Research*, 69, 3795-3803.

Yüksel, M. and Labrecque, L. I. (2016). “Digital buddies”: parasocial interactions in social media. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 10 (4), 305-320.
Doi: 10.1108/JRIM-03-2016-0023

EKLER

EK-1

AÇIKLAMA:

Aşağıda yüksek lisans tezim kapsamında kullanacak olduğum kişisel bilgi formu ve ölçekler bulunmaktadır. Sizden beklentim bu maddeleri okuyup doğru ve samimi bir şekilde cevaplandırmanızdır. Vereceğiniz cevapların gizliliği korunup herhangi bir kimse ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Bununla birlikte lütfen her maddeye **TEK yanıt** veriniz ve maddeleri **boş bırakmayınız**. Çalışmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Sunay ORHAN

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz	Erkek () Kadın ()
2.Sınıf Düzeyi	1.Sınıf () 2.Sınıf () 3.Sınıf () 4.Sınıf () Diğer...
3.Baba Eğitim Durumu	İlköğretim () Ortaöğretim () Üniversite ()
4.Anne Eğitim Durumu	İlköğretim () Ortaöğretim () Üniversite ()
5)Ailenizin Ortalama Aylık Geliri(Lütfen yazınız)
6)Okuduğunuz Bölüm(Lütfen yazınız)
7)Televizyon izler misiniz?	Evet () Hayır ()
8)Televizyonu Daha Çok Hangi Amaçla İzlersiniz?	Vakit geçirmek () Bilgilenmek () Diğer.....(Lütfen yazınız)
9)Televizyonda daha çok ne tür programlar izlersiniz?	Haber () Dizi () Spor () Magazin () Evlilik Programları () Yarışma () Şarkı () Diğer.....(Lütfen Yazınız)
10)Tv ya da İnternette Dizi İzler Misiniz?	Evet () Hayır ()

11) İzlediğiniz dizinin türü	Aksiyon () Bilim-kurgu () Dram () Fantastik () Gençlik () Komedi () Korku-Gerilim () Polisiye () Romantik ()
12) İzlediğiniz dizi adı (Düzenli olarak takip ettiğiniz)(Lütfen yazınız)(Lütfen yazınız)(Lütfen yazınız)
13)Haftada Kaç Saat Dizi İzliyorsunuz?	1-3 Saat () 3-5 Saat () 5-7 Saat () 7-9 Saat () 9 Saat ve Fazlası ()

EK 2

PARASOSYAL ETKİLEŞİM ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan soruları lütfen **en çok izlediğiniz diziyi ve dizide yer alan kendinize model aldığınız, beğeniyle takip ettiğiniz dizi karakterini** düşünerek cevaplayınız.

	Hiç Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen Katılıyorum (5)
1. Dizideki en sevdiğim karakter bir hata yaptığında veya başından olumsuz olaylar geçtiğinde onun adına üzülüyorum.					
2. Düşüncelerimi onun söyledikleri ile karşılaştırmaktan hoşlanıyorum.					
3. Dizideki en sevdiğim karakter sanki arkadaşlarımlaymışım gibi kendimi rahat hissetmemi sağlıyor.					
4. Onu doğal, ayakları yere basan bir kişi olarak görüyorum.					
5. En sevdiğim karakterin sesini duymak					

hoşuma gidiyor.					
6. Dizinin gösterildiği zamanlarda en sevdiğim karakter bana adeta can yoldaşı oluyor.					
7. Onu görmek için bir sonraki bölümü iple çekiyorum.					
8. Onunla şahsen tanışmak isterdim.					
9. Onu sanki eski bir arkadaşım gibi iyi tanıyorum.					
10. Onu çekici buluyorum.					
11. Bir gazetede veya dergide onunla ilgili bir haber çıksa okurum.					
12. Dizideki en sevdiğim karakter başka bir televizyon programına çıksa o programı seyrederim.					
13. Diziyi izlerken bazen onun yaptıkları veya söyledikleri üzerine sesli olarak yorum yapıyorum.					
14. En sevdiğim karakter bazı kararlar vermemde bana yardımcı olup yol gösteriyor.					

EK 3

RİSK FAKTÖRLERİNİ BELİRLEME LİSTESİ

AÇIKLAMA: İnsanlar, yaşamları süresince yakın birinin ölümü, hastalık, boşanma, ayrılık, ciddi kazalar, doğal felaketler gibi bazı sorunlarla karşılaşabilirler. Aşağıda yaşam süresince karşılaşılabilecek olan sorunlar sıralanmıştır. Lütfen, aşağıda verilenlerden her birini dikkatlice okuyarak yaşadığınız sorunların yanına (X) işareti koyunuz. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

☐ Erken doğmuş olma	☐ Anne ve babayı kaybetmiş olma
☐ Kronik bir hastalığa sahip olma	☐ Anne ve/veya babanın aşırı otoriter tutumu
☐ Özel eğitime muhtaç olma	☐ Anne ve/veya babanın suç işlemesi
☐ Akademik başarısızlık yaşama	☐ Anne ve/veya babanın alkol,uyuşturucu vb. madde kullanması
☐ Şiddete maruz kalma	☐ Toplum tarafından dışlanan bir aileye sahip olma
☐ Cinsel istismara maruz kalma	☐ Düşük maddi gelire sahip olma
☐ Alkol,uyuşturucu vb. madde kullanma	☐ Özel eğitime muhtaç anne / baba / kardeşe sahip olma
☐ Erken yaşta çocuk sahibi olma	☐ Alkol,uyuşturucu vb. madde kullanan arkadaş çevresine sahip olma
☐ Evlatlık olarak bir ailenin yanında yetişme	

☐ Dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite sorunu yaşama	☐ Okul dönemi içinde para kazanma amaçlı çalışmak zorunda kalma
☐ Kötümser bir kişilik yapısına sahip olma	☐ Doğal afetlere maruz kalma
☐ Kendine güvenin az olması	☐ Arkadaşlar tarafından reddedilme
☐ Anne ve/veya babanın fiziksel ya da ruhsal bir hastalığa sahip olması	☐ Göç yaşama
☐ Anne ve babanın boşanması	☐ Oturulan yerleşim yerinin sorunları (şiddetin, terörün, farklı tehlikelerin olması gibi)
☐ Tek ebeveynle yaşama (anne ya da babayı kaybetmiş olma)	DİĞER
☐ Üvey anne/baba ile yaşama	

EK 4

KENDİNİ TOPARLAMA GÜCÜ ÖLÇEĞİ

Yönerge: Lütfen aşağıdaki her bir ifadeyi okuyarak sağ taraftaki size uygun rakamı işaretleyiniz.

No	Maddeler	Bana hiç uygun değil							Bana orta düzeyde uygun							Bana her zaman uygun						
		1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
1	Yaptığım planlara uyarım	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
2	İşlerin bir şekilde üstesinden gelirim	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
3	Bir başkasından çok kendime güvenirim.	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
4	Bir şeylere ilgili olmak benim için önemlidir	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
5	Gerektiğinde kendi başıma ayakta kalabilirim	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
6	Hayatta başardıklarımın gurur duyuyorum	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
7	Genellikle ileriye dönük düşünürüm	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
8	Kendimle barışık biriyim	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
9	Zaman içinde birçok şeyi yapabileceğimi düşünürüm	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
10	Kararlı biriyim	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
11	Olayların ayrıntılarını genellikle merak etmem	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
12	İşleri zamanında yaparım	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
13	Disiplinli biriyim	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
14	Birçok şeyle ilgili biriyim	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
15	Çoğu zaman gülecek bir şey bulurum	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7

16	Zor durumlarda, kendime olan güvenim bana güç verir	1	2	3	4	5	6	7
17	Zor durumlarda insanların genellikle güvенеbileceđi biriyim	1	2	3	4	5	6	7
18	Genellikle bir duruma değişik açılardan bakabilirim	1	2	3	4	5	6	7
19	İstesem de istemesem de bazen yapmak istediğim/istemediğim şeylere kendimi ayarlarım	1	2	3	4	5	6	7
20	Hayatımın bir anlamı vardır	1	2	3	4	5	6	7
21	Hakkında bir şey yapamayacağım konulara takılıp kalmam	1	2	3	4	5	6	7
22	Zor bir durumdaysam genellikle bir çıkış yolu bulabilirim	1	2	3	4	5	6	7
23	Yapmak zorunda olduklarım için yeterli enerjiye sahibimdir	1	2	3	4	5	6	7
24	Beni istemeyen insanların olması benim için problem değildir	1	2	3	4	5	6	7

EK 5

YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

	MADDELER	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1)	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2)	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3)	Yaşamımdan memnunum.					
4)	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5)	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.					